

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Kertomus lasten kriisin kaaresta Turvakoti Monassa

Järvinen, Siiri

Laine, Kaisa

2012 Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Laurea Otaniemi

Kertomus lasten kriisin kaaresta Turvakoti Monassa

Järvinen Siiri
Laine Kaisa
Sosiaalialan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Joulukuu, 2012

Laurea Otaniemi
Sosiaalialan koulutusohjelma
Varhaiskasvatus ja lastensuojelu

Kaisa Laine, Siiri Järvinen

Kertomus lasten kriisin kaaresta Turvakoti Monassa

Vuosi 2012

Sivumäärä 40

Opinnäytetyössämme selvitämme, millaista oireilua ja tuen tarvetta lasten elämässä on havaittavissa, kun he saapuvat Turvakoti Monaan. Selvitimme asiaa seuraavien tutkimuskysymysten kautta: Miten perheväkivaltaa kokeneet monikulttuuriset lapset oireilevat kriisissä asuessaan turvakodissa työntekijöiden näkökulmasta ja minkälaista tukea lapset tarvitsevat?

Haastattelimme Turvakoti Monan kolmea työntekijää. Tiedonkeruumenetelmänä käytimme narratiivista haastattelua. Lisäksi analysoimme aineiston narratiivisella menetelmällä, jonka avulla pyrimme ymmärtämään tarinoiden laadullista sisältöä ja rakentamaan niiden pohjalta uuden tarinan, joka tuo esiin aineiston keskeiset teemat.

Opinnäytetyön aineistosta ilmeni, miksi tarinoiden lapset ovat päätyneet turvakotiin ja miten lasten käyttäytymisessä on selvästi havaittavissa merkittäviä kriisin oireita. Työntekijät tukevat lasten arkea olemalla läsnä ja luomalla turvallisuuden tunnetta. Turvakodin ulkopuolella oleva tuki taas koettiin vaikeasti tavoitettavaksi ja riittämättömäksi lasten kohdalla.

Opinnäytteen teoreettisessa osiossa käsittelemme monikulttuurisuutta, perheväkivaltaa, perheväkivallan vaikutuksia lapseen ja lasten kriisin oireita. Tarkastelemme myös narratiivista lähestymistapaa metodina.

Asiasanat; Monikulttuurinen lapsi, perheväkivalta, kriisi, narratiivisuus.

Laurea Otaniemi
 Bachelor of Social Services
 Early childhood education and child protection

Kaisa Laine, Siiri Järvinen

A story of symptomatic children encounter in the shelter

Year	2012	Pages	40
------	------	-------	----

In this thesis we explored what kind of symptoms and for supports and need of support is evident in children's lives while living in a shelter. The research questions were: From the employees` point of view, how do symptoms of domestic violence appear in multi-ethnic children? What kind of support do the children need?

In our thesis, we interviewed three employees from shelter Mona. The data collection method used was a narrative interview. With the narrative method, we tried to understand the qualitative content of the stories and build a basis for a new story introducing the main themes of the material. This brought out the main themes of the material.

Based from the material collected for the thesis, it was clear why the children from the stories ended up in the shelter and how the symptoms for the crisis manifested themselves in children's behaviour. The shelter`s employees supported the children's everyday life by being present and giving them a sense of security. The support coming from outside the shelter was felt to be inadequate and it had difficulties to reach the children.

In the theoretical part of the thesis we studied multiculturalism, domestic violence, impacts of domestic violence in children and children's crisis symptoms. We also addressed the narrative approach as a method.

Keywords: Multicultural child, domestic violence, crisis, narrative approach.

Sisällys

Johdanto	6
2 Tuki perheväkivaltaa kokeneille maahanmuuttajille	7
2.1 Monika-Naiset Liitto ry	7
2.2 Turvakoti Mona	8
3 Väkivalta monikulttuurisissa perheissä	9
3.1 Monikulttuuriset lapset	9
3.2 Väkivaltaa kohdanneet lapset	10
3.2.1 Perheväkivalta	11
3.2.2 Perheväkivallan vaikutus lapseen	12
3.3 Lapsi ja kriisi	15
4 Aiemmat tutkimukset	17
5 Opinnäytetyön toteutus	18
5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	18
5.2 Narratiivinen tutkimusote	18
5.3 Tutkimusmenetelmän valinta ja aineistonkeruu	19
5.4 Narratiivit aineistonkeruumenetelmänä	20
5.5 Aineiston analyysi	21
6 Kertomus lasten kriisin kaaresta	22
6.1 Oireilun taustalla	22
6.2 Oireilu	24
6.3 Saatu tuki	26
6.4 Apu jota jäätettiin kaipaamaan	28
7 Tulosten tarkastelu ja yhteenveto	29
8 Luotettavuus ja eettisyys	31
9 Pohdinta	33
Lähteet	36
Liitteet	39
Liite 1. Saatekirje	39
Liite 2. Haastattelurunko	40

Johdanto

Maahanmuuttajia on Suomessa - varsinkin suurimmissa kaupungeissa - koko ajan enemmän. Vuonna 2009 tehdyn tutkimuksen mukaan Suomessa oli 233 183 ulkomailta syntynyttä henkilöä eli neljä prosenttia Suomen väestöstä. Määrä ei ole muihin maihin verrattuna kovin suuri, mutta maahanmuuttajat ovat jo nyt haastaneet sosiaalipalvelut laajentamaan palveluitaan myös heille sopiviksi.

Suurimpien kaupunkien turvakodeissa maahanmuuttajien määrä on ollut 2000- luvulla 25 - 30 prosenttia. Turvakotien asiakkaat ovat taustoiltaan hyvin erilaisia ja syyt Suomeen saapumiseen vaihtelevat melkoisesti. Usein maahanmuuttajataustaiset asiakkaat tarvitsevat henkisen tuen lisäksi paljon apua käytännön asioiden hoitamisessa. Suomeen muuttaneiden tai monikulttuuristen perheiden väkivalta on hyvin samankaltaista kuin väkivalta suomalaissyntyisissä perheissä, mutta maahanmuuttajuus tuo perheväkivalta-ongelman hoitoon omat haasteensa. (Ensi- ja turvakotiliitto, 2012.)

Suomessa perhe- ja lähisuhdeväkivalta on rikos, mutta näin ei kuitenkaan ole kaikkialla maailmassa, sillä 79 maassa se ei ole kiellettyä. Maahanmuuttajaperheen perheyhteys joutuu vieraassa maassa kovalle koetukselle, kun perinteiset arvot, normit ja roolit eivät enää päde tai ainakin ne kyseenalaistuvat. Lisäksi perhettä voi olla Suomessa vastassa vieras kieli, kulttuuri ja yhteiskunnallinen tilanne sekä elämisen perusedellytysten, kuten työn, asumisen ja toimeentulon järjestäminen. Myös kahden kulttuurin perheet voivat riitautua eri käsityksistä, esimerkiksi naisten oikeuksista. Ihmiset myös sopeutuvat eri tahtiin uuteen kulttuuriin. Varsinkin lapsilla on tapana sopeutua uusiin asioihin nopeammin kuin vanhempien, mikä voi aiheuttaa ristiriitoja perheen sisällä. (Ensi- ja turvakotiliitto, 2012.)

Turvakoti Mona on Suomen ainoa turvakoti, joka on tarkoitettu ainoastaan maahanmuuttajanaisille ja -lapsille. Turvakodilla on eri kulttuuritaustaisten kriisissä olevien naisten tukemisesta ja neuvonnasta jo osaamista, mutta tarvitaan lisää tietoa miten lapsia tuetaan turvakodissa. Opinnäytetyömme tarkoituksena on kuvata työntekijöiden kokemuksia perheväkivaltaa kohdanneiden lasten oireilusta kriisissä ja siitä, millaisia keinoja heillä on tukea lasta.

2 Tuki perheväkivaltaa kokeneille maahanmuuttajille

Auli Ojurin toimittamassa (1999) Ensi- ja turvakoti liiton julkaisussa todetaan, että maahanmuuttajat ovat varsinkin pääkaupunkiseudun turvakodeissa uusi ja kasvava asiakasryhmä. Yleisesti turvakotien asiakkaista 25-30 % on maahanmuuttajataustaisia tai kahden kulttuurin perheitä. Erityispiirteinä maahanmuuttajanaisten turvakotien asiakkuuksissa voidaan pitää muun muassa vaimovälitystä sekä sukujen järjestämiä avioliittoja, joissa pariskunnilla ei ole ollut aikaa tutustua ennen avioitumista. Tyypillistä on myös, että miehet ovat eristäneet vaimonsa täysin ulkopuolisesta maailmasta. Maahanmuuttajanaisten on usein myös vaikea lähteä väkivaltaisesta suhteesta, koska mies uhkailee maastakarkotuksella ja lapsien menetyksellä. Suomessa asuu yli 30 000 lapsiperhettä, jossa toinen tai molemmat vanhemmista ovat ulkomaan kansalaisia. (Ojuri 1999, 33 - 34; Hartikainen 1999, 41 - 44.)

Monissa kulttuureissa parisuhdeongelmien ei katsota kuuluvan lapsille ja siksi asioista ei myöskään keskustella lasten kanssa. Perheessä voi esiintyä pari- tai lähisuhdeongelmia, maahanmuutosta ja aiemmista traumakokemuksista aiheutuvaa stressiä sekä perheväkivaltaa. Nämä kaikki synnyttävät lapsessa vieraantumisen, hämmennyksen ja vihan tunteita. Jos perhetilanteen kriisiytyessä lapsen ongelmiin ei puututa riittävän ajoissa, on kriisistä selviä vaikutuksia lapsen myöhemmälle kehitykselle. Maahanmuuttajalasten kohdalla on myös muistettava, että he ovat jo kerran kokeneet perheensä hajoamisen muuttaessaan pois kotimaastaan. (Ojuri 1999, 31 - 32.)

2.1 Monika-Naiset Liitto ry

Monika-Naiset Liitto ry on monikulttuuristen naisjärjestöjen kattojärjestö. Toiminnalla pyritään moniarvoisen ja turvallisen arjen toteutumiseen, maahanmuuttajien hyvinvointiin ja aktiiviseen kansalaistoimintaan sekä väkivaltaa kokeneiden maahanmuuttajanaisten ja lasten palveluiden tuottamiseen. Toiminnalla pyritään myös vaikuttamaan päätöksentekoon, tukemaan maahanmuuttajien kotoutumista ja osallistumismahdollisuuksia, ehkäisemään syrjäytymistä sekä pari- ja lähisuhdeväkivaltaa. (Monika-Naiset Liitto ry.)

Monika-Naiset Liitto ry on perustettu vuonna 1998. Toimintaa johtaa liiton hallitus, joka toimii Helsingissä. Monika-Naisten toimintaan kuuluu monikulttuurinen kohtaamispaikka MoniNaisten Talo sekä Voimavarakeskus Monika ja Turvakoti Mona väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajanaistille ja -lapsille. Kaikki kolme toimipaikkaa sijaitsevat Helsingissä. Lisäksi Monika-Naisten toimintaa on Vantaalla sekä Kemi-Torniossa. Voimavarakeskukset tarjoavat tietoa, tukea, toimintaa ja ohjausta useilla eri kielillä. Liitolla on noin 40 työntekijää, joista moni on maahanmuuttaja tai lähtöisin monikulttuurisesta perheestä.

Toiminnan tärkeä tuki on noin 280 koulutettua vapaaehtoista, jotka toimivat tukihenkilöinä tai ovat muuten aktiivisesti mukana toiminnassa esimerkiksi erilaisten kurssien järjestäjinä. (Monika-Naiset Liitto ry.)

Monika-Naisten palvelut tavoittivat vuonna 2011 yhteensä lähes 12 000 naista ja lasta. Liitolla on myös jäsenjärjestöjä, joiden kautta tavoitetaan valtakunnallisesti vuosittain noin 20 000 henkilöjäsentä. Toimintaa rahoittavat mm. Raha-automaattiyhdistys, Helsingin kaupunki, EU, muutamat ministeriöt ja säätiöt sekä palveluita ostavat kunnat. (Monika-Naiset Liitto ry.)

2.2 Turvakoti Mona

Turvakoti Mona on tarkoitettu väkivallan uhattuun elävälle tai väkivaltaa kokeneille maahanmuuttajataustaisille naisille ja lapsille ikään, kansallisuuteen, kielitaitoon tai uskontoon katsomatta. Turvakoti on perustettu vuonna 2004 ja se on tällä hetkellä ainoa maahanmuuttajille tarkoitettu turvakoti Suomessa. Turvallisuussyistä turvakodin osoite on salainen. Asuminen on kriisiluonteista ja sen kesto riippuu asiakkaan tilanteesta ja tarpeista. (Monika-Naiset Liitto ry.)

Turvakoti Monan työn tavoitteena on naisten tukeminen väkivallasta irtautumisessa ja edistää heidän integroitumistaan yhteiskuntaan. Pitkäkestoisen väkivallasta johtuen naiset ovat voineet menettää toimintakykynsä, itsenäisen elämänhallinnan ja ovat usein syrjäytyneitä. Turvakodissa naisia ja lapsia tuetaan kokonaisvaltaisesti: tavoitteena perheen voimaantuminen, itsenäinen elämänhallinta ja kotoutuminen. Myös naisten äitiyttä tuetaan ja siten edistetään heidän mahdollisuuksiaan vaikuttaa omaa elämää koskeviin päätöksiin ja toimia yhteiskunnan täysivaltaisina jäseninä. (Monika-Naiset Liitto ry.)

Turvakodissa työskentelee johtajan lisäksi kolme sosiaalihoitajaa, ohjaaja, psykologi ja kaksi yötyöntekijää. Työ on kolmivuorotyötä. Turvakodin monikulttuurinen työyhteisö helpottaa työskentelyä, sillä asiakaskunnan suomen kielen taito on usein hyvin heikkoa. Enemmistö asiakaskunnasta on kotoisin Euroopasta, Aasiasta ja Afrikasta. Turvakodin toiminta perustuu kuuteen arvoon, jotka ovat moniarvoisuus, luotettavuus, yhteistyökyky, inhimillisyys, osallisuus ja yhdenvertaisuus. (Monika-Naiset Liitto ry.)

3 Väkiältä monikulttuurisissa perheissä

3.1 Monikulttuuriset lapset

Sana monikulttuurisuus on vaikea määritellä, koska sitä käytetään eri merkityksissä. Pääsääntöisesti usein sillä tarkoitetaan tilannetta, jossa ihmiset ovat monista eri maista ja kulttuureista kotoisin. Monikulttuurisuudella tarkoitetaan myös yhteisöjen sisäisiä asenteita ja suhtautumista. Monikulttuurisessa yhteisössä eri kulttuuriset ryhmät säilyttävät omat ominaispiirteensä ja hyväksyvät, että muut ryhmät säilyttävät myös oman sa. (Vartia, Bergbom, Giorgiani, Rintala-Rasmus, Riala & Salminen 2007, 178.) Minttu Rätty (2002) taas määrittää monikulttuurisuuden seuraavasti: monikulttuurisuus sisältää erilaisuuden hyväksymisen ja arvostamisen, tasa-arvoa kulttuurien välillä ja yhteisesti sovittuja pelisääntöjä sekä rajoja. Rätty (2002) jatkaa monikulttuurisuuden määrittelyä yhteiskunnan kautta: monikulttuurisessa yhteiskunnassa eri kulttuurien ja niiden edustajat elävät tai pyrkivät elämään tasa-arvoisessa asemassa ja vuorovaikutuksessa keskenään sekä muodostavat toimivan ja kaikkia yhteiskunnan jäsenien oikeuksia kunnioittavan kokonaisuuden.

Kulttuuri, jossa kasvamme ja elämme, määrittelee meille, mikä on oikein ja mikä väärin. Meille opetetaan, mikä on sopivaa tai hyvää käytöstä ja mikä taas huonoa tai sopimatonta. Ympäristöstämme opimme elämiseen liittyviä taitoja, tottumuksia ja muita asioita, jotka ovat aikojen kuluessa muovautuneet sopiviksi ja tyypillisiksi ympäristöömme sekä vallitseviin elinoloihimme. Kulttuurin vaikutukset yksilön kehitykseen ovat niin vahvat, että ne vaikuttavat myös yksilön persoonallisuuteen. Eri kulttuurit siis vaikuttavat erilaisten persoonallisuuspiirteiden muovautumiseen. (Alitolppa-Niitamo 1993, 19, 22.)

Kulttuurin välittyminen alkaa ensin perhepiirissä. Jo varhaisessa iässä lapsi oppii ja alkaa noudattaa tiettyjä käyttäytymistapoja ja odottaa niitä myös muilta. Käyttäytymistavat muovautuvat sen mukaan, millaisia perheen ja yhteiskunnan sääntöjä ja normeja lapsi on sisäistänyt. Lapsi oppii myös sellaisia sosiaalisen kanssakäymisen tapoja, jotka kuuluvat juuri hänen kulttuurilleen tai etniselle ryhmälleen. Eri etnisten ryhmien tai sosiaaliluokkien välillä on nähtävissä muun muassa erilaisia elekielen tapoja, puheen nopeutta ja rytmiä sekä tervehtimisen tapoja. Kulttuurin jäseneksi ei siis synnytä, vaan lapsi opetetaan ja kasvatetaan oman kulttuurinsa jäseneksi. (Alitolppa-Niitamo 1993, 22; Rätty 2002, 42.) Rädyn (2002,43) mukaan ihminen tarkastelee maailmaa kulttuurinsa kautta.

Suomen tulleista maahanmuuttajista suuri osa on lapsia. Lapset saapuvat Suomeen joko yksin tai perheensä kanssa. He joutuvat tasapainoilemaan kahden kulttuurin välillä

usein vielä enemmän kuin aikuiset, sillä lapset kohtaavat uuden kulttuurin heti esimerkiksi päiväkodissa tai koulussa. Lapset myös omaksuvat nopeammin uuden kulttuurin ja kielen, koska he saavat jo pienenä kosketuksen monikulttuurisuuteen ja -kielisyteen. Aikuisten tulisi tukea lapsia kulttuurien ymmärtämisessä. Perheissä voi syntyä helposti ristiriitoja, kun perheenjäsenet muuttuvat uuden kulttuurin myötä. Jos esimerkiksi vaimo ja lapset muuttuvat itsenäisemmiksi, miehen on vaikea ottaa uudessa ympäristössä vastuuta perheestään samalla tavalla kuin kotimaassaan. Ristiriitoja syntyy lisäksi ympäristön ja perheen kasvatustapojen poikkeavuuksista. (Räty 2002, 163 - 164.)

Välillä ihmiset selittävät väkivaltaisen käyttäytymisen perheenjäseniään kohtaan kuuluvan osaksi jotakin kulttuuria. Mihinkään kulttuuriin tai uskontoon ei kuitenkaan kuulu väkivalta, perheväkivalta tai muunlainen toisten ihmisten vahingoittaminen. Miira Hartikainen (1999, 47) muistuttaa, että kulttuuristen näkemysten ollessa ristiriidassa tulee aina noudattaa sitä näkökulmaa, joka on lähempänä maan lakia.

3.2 Väkivaltaa kohdanneet lapset

Vasta 1990-luvulla huomattiin, ettei ainoastaan perheväkivallan kokeminen vaan myös sen näkeminen vahingoittaa lasta ja aiheuttaa lapsille traumakokemuksia. Haitat saattavat olla yhtä vakavia niin väkivaltaa todistaneella kuin väkivallan kokeneella lapsella. Vanhempien välisessä väkivaltatilanteessa toinen on pelottava tekijä ja toinen avuton kohde, jolloin lapsella ole ketään suojelijaa ja hän jää yksin kokemustensa kanssa. (Keränen 2010.)

Maailman terveysjärjestön WHO:n määritelmän mukaan väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu henkilöön itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään ja johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen. (Krug, Dahlberg, Mercy, Zwi & Lozano (toim.) 2005, 21.)

WHO:n asiantuntijakokous esitti vuonna 1999 seuraavan määritelmän: ”Lapsiin kohdistuva väkivalta tai kaltoinkohtelu sisältää kaikki vastuuseen, luottamukseen tai valtaan perustuvassa suhteessa ilmenevät fyysisen ja/tai emotionaalisen huonon kohtelun, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin tai kaupallisen tai muun hyväksikäytön muodot, jotka johtavat todellisen tai potentiaalisen vahingon aiheuttamiseen lapsen terveydelle, elämälle, kehitykselle tai arvokkuudelle.” (Krug ym. (toim.) 2005, 78.)

Pahoinpitelyt jaetaan psyykkiseen, fyysiseen ja seksuaaliseen pahoinpitelyyn sekä sosioekonomiseen ja rakenteelliseen väkivaltaan. Lisäksi nämä voidaan jakaa aktiiviseen ja passiiviseen toimintaan. Vaikka lapsen pahoinpitelyn eri muodot esiintyvät usein yh-

dessä, edellä mainittu luokittelu antaa kuvan siitä, kuinka monilla eri tavoilla väkivaltaa voi esiintyä lapsen elämässä. Luokittelusta huolimatta pahoinpitelyt eivät ole helpposti tulkittavissa. Pahoinpitelyjen määritelmät vaihtelevat kulttuureittain: se mitä Suomessa pidetään pahoinpitelynä, saattaa toisessa maassa olla normaali tapa asettaa lapselle rajoja. (Paavilainen & Pösö 2003, 16 - 17.)

Usein väkivaltana pidetään vain fyysistä, jälkiä jättävää väkivaltaa. Fyysinen väkivalta on kuitenkin vain yksi väkivallan muoto. Fyysinen pahoinpitely on esimerkiksi tönimistä, hiuksista repimistä, kuristamista, potkimista ja lyömistä. Fyysinen väkivalta jättää usein jälkiä, joten se on helppoiten tunnistettavissa. Se voi aiheuttaa ruhjeita sekä murtumia ja pahimmillaan johtaa kuolemaan. Henkinen väkivalta on esimerkiksi uhkaamista, pelottelua, toistuvaa syyttelyä, nimittämistä, kiristämistä ja sosiaalista eristämistä, taloudellista alistamista, mielipiteiden ilmaisun tai pukeutumisen kontrollointia, vapauden rajoittamista, seksuaalisuuteen liittyvää psyykkistä alistamista tai fyysisellä väkivallalla uhkaamista. Fyysinen väkivalta sisältää aina henkistä väkivaltaa. Jo väkivallan uhka on henkistä väkivaltaa, johon tulisi puuttua. Pelkoa voidaan pitää väkivallan merkittävimpanä ja yleisimpänä oireena pahoinpitelyjen määrästä ja tavasta riippumatta. Monien naisten mielestä pahinta parisuhdeväkivallassa on pelossa eläminen ja väkivallan uhka. Seksuaalista väkivaltaa ovat raiskaus, seksiin pakottaminen, pakottaminen nöyryyttäviin seksuaalisiin tekoihin ja seksuaalinen ahdistelu. Tällöin kysymys on sekä fyysisestä että henkisestä väkivallasta. (Ojuri, 2000, 23; Paavilainen & Pösö 2003, 45 - 47.)

Lapsiin kohdistuva väkivalta ja laiminlyönti on valitettavan yleistä niin Suomessa kuin muuallakin maailmassa. Vaikka suurin osa lapsista elää Suomessa hyvässä kasvuympäristössä, moni lapsi kasvaa myös sellaisessa ympäristössä, jossa he joutuvat tai ovat vaarassa joutua kaltoinkohtelun uhriksi. Lapsi on erityisen haavoittuvainen tilanteessa, jossa väkivallan tekijänä on perheen oma jäsen. (Iivonen, 2006.)

3.2.1 Perheväkivalta

Perheväkivallalla tarkoitetaan perheen sisällä tapahtuvaa väkivaltaa, joka voi kohdistua kehen tahansa perheenjäseneseen. Perheväkivaltaan kuuluu avo- tai aviopuolisoiden keskinäinen väkivalta, vanhempien lapsiinsa kohdistama väkivalta ja lasten vanhempiinsa ja toisiinsa kohdistama väkivalta. Lapselle voi jäädä pysyvä jälki myös siitä, että hän joutuu näkemään läheistensä pahoinpitelyä, vaikka väkivalta ei kohdistuisi suoranaisesti itse lapseen. Lapsi on monen perheen ns. oiremittari, jonka pahoinvointi, häiriökäyttäytyminen tai masennus on usein välitön seuraus perhetilanteesta. Väikivallassa on kyse pyrkimyksestä hallita ja kontrolloida toista ihmistä ja hänen toimintaansa tuottamalla kipua ja tuskaa. (Söderholm, Halila, Kivitiö-Kallio, Mertsola & Niemi 2004, 129 - 131.) Perheväkivallalle on ominaista, että se jää perheen ja kodin sisälle. Siihen liittyy

myös paljon häpeää ja syyllisyyttä. Väkivallan kohteeksi joutuminen tekee avuttomaksi ja voimattomaksi, varsinkin jos tekijänä on läheinen ihminen. (Paavilainen & Pösö 2003, 25; Söderholm ym. 2004, 140.)

Söderholmin mukaan lasten käyttö väkivallan välineenä on yksi perhe- ja lähisuhdeväkivallan muoto, joka sisältyy vallan ja kontrollin pyörään. Se on yleensä vain osa perheen tai lähisuhteen väkivallasta, eikä sitä yleensä eritellä muusta väkivallasta. Perheväkivaltaa kohdanneiden mukaan pahinta ei ole lyödyksi tuleminen vaan jatkuva uhka ja pelko. Erityisen haavoittuvainen lapsi on tilanteessa, jossa väkivallan tekijänä on oman perheen jäsen. (Söderholm ym. 2004, 137.)

Kun perheessä on väkivaltaa, lapset tietävät siitä lähes aina. Vaikka väkivaltilanteet tapahtuisivat öisin tai lasten ollessa pois kotoa, väkivallasta jää aina jonkinlaisia merkkejä ja kodin ilmapiiri muuttuu ahdistavaksi. Lapset ovat taitavia päättelemään mitä on tapahtunut, vaikka he eivät olisikaan nähneet tai kuulleet varsinaisia väkivaltilanteita. Monet lapset oppivat tarkkailemaan vanhempiaan ja osaavat ennakoida tulevia tapahtumia esimerkiksi äänensävyistä, eleistä ja ilmeistä. Lapsen joutuminen perheväkivallan todistajaksi vahingoittaa lasta aina. (Keränen 2010.)

3.2.2 Perheväkivallan vaikutus lapseen

Perheväkivalta vaikuttaa jokaiseen sitä kokeneeseen lapseen. Osa vaikutuksista on välittömiä ja suoria, osa puolestaan välittyy pidemmän ajan kuluessa. Väkivallan seuraukset vaihtelevat suuresti eri tekijöistä. Väkivalta perheessä on toistuva ja kasvava trauman aiheuttaja lapselle.

Perheväkivalta vaikuttaa lapsen käyttäytymiseen ja kognitiiviseen kehitykseen. Vastasyntyneet ja leikki-ikäiset eivät ymmärrä näkemäänsä perheväkivaltaa, mutta esikouluikäisille siitä saattaa tulla itsesyytöksiä, koska he ymmärtävät jonkin verran tapahtuneesta. Perheväkivallan vaikutukset sosiaaliseen kehitykseen näkyvät esikouluikäisillä lähinnä vaikeutena olla vuorovaikutussuhteessa saman ikäisten lasten kanssa sekä epävakana suhtena huoltajaan. Taaperoiässä lapsi voi olla vaativa tai voimaton, leikki-iässä puolestaan voi esiintyä aggressiivisuutta ja käyttäytymishäiriöitä, jolloin lapsi saattaa esimerkiksi kohdella eläimiä julmasti. Emotionaalisia tekijöitä taaperoiässä ei ole, mutta leikki-ikäisellä niitä ovat pelot, ahdistuneisuus, suru ja huoli äidistä. Taaperoilla fyysisiä tekijöitä ovat rauhattomuus sekä uni- ja syömishäiriöt. Leikki-ikäisellä esiintyy puolestaan ylivilkkautta, vaativuutta, takertuvaisuutta ja taantumista. (Dufva 2001, 18 - 19; Oranen 2001, 56.)

Lyhyelläkin aikavälillä väkivalta vaikuttaa muun muassa tunne-elämän kehitykseen sekä sosiaaliseen ja kognitiiviseen toimintaan, kuten kaverisuhteisiin ja koulumenestykseen.

Pitkällä aikavälillä koettu väkivalta vaikuttaa mielenterveyteen sekä saattaa johtaa päihteiden käyttöön, rikollisuuteen ja väkivaltaisuuteen. Väkivalta jättää aina jälkiä, mutta silti ei pystytä ennakoimaan, millaisia ne kunkin yksilön kohdalla tulevat olemaan. (Paavilainen & Pösö 2003, 41.) Lapsi saattaa paeta väkivaltilannetta dissosiaatio-puolustusmekanismin avulla. Tällöin lapsi tarkkailee ikään kuin vierestä sitä, mitä hänelle tapahtuu, kokematta kuitenkaan tunteita, jotka liittyvät tapahtumaan. Hän käyttää tätä puolustusmekanismia automaattisesti. Traumaattinen kokemus tallentuu osittain sanattomassa muodossa tai niin, että esimerkiksi tapahtuman muistot ja siihen liittyvät tunteet eivät ole yhtä aikaa tietoisuudessa. Tällöin lapsi ei pysty halutessaan palauttamaan traumakokemusta mieleensä, mutta jokin laukaiseva ärsyke tuo mieleen sanattomia muistoja irrallisina välähdyksinä. (Pojula 2000, 188 - 189.)

Jos lapsi altistuu pitkään stressille ja traumaattisille kokemuksille, se vaikuttaa lapsen keskushermoston kehittymiseen. Jatkuvat väkivaltilanteet ja niiden myötä koetut vaarat aiheuttavat hermoston hälytysjärjestelmän ylikehittymisen. Hälytysjärjestelmän tehtävänä on pitää elimistö vireystilassa esimerkiksi pakenemistilanteissa. Jos lapsen elimistö on jatkuvasti tällaisessa tilassa, seurauksena on yliaktiivisuutta ja tunteiden hallinnan heikentymistä. Tällaisten kokemusten seurauksena lapsesta saattaa myöhemmällä iällä tulla väkivaltainen. Orasen mukaan väkivallalle altistuneet lapset eivät välttämättä oireile ulospäin näkyvästi. Oireiden näkymättömyys voi merkitä sitä, että lapsi on joutunut kokonaan eristämään omat tunteensa ja pahat kokemuksensa. (Söderholm ym. 2004, 138; Oranen 2001, 53 - 54.)

Taulukko 1: Perheväkivallalle altistumisen vaikutuksia eri ikäkausina (Oranen 2001, 56)

	Vauva- ja taaperoiikä	Leikki-ikä
Käyttäytyminen	Vaativuus, voimattomuus	Aggressiivisuus, käyttäytymishäiriöt, eläinten julma-kohtelu
Emotionaalinen		Pelot ja ahdistuneisuus, surullisuus, huoli äidistä, PTSD-oireet, negatiivisuus
Fyysinen	Rauhattomuus, uni- ja syömisvaikeudet	Ylivilkkaus, vaativuus, taakertuvaisuus, taantumisen
Kognitiivinen	Kehityksen viivästyminen	Itsesyytökset
Sosiaalinen		Vaikeudet suhteissa ikätovereiden ja aikuisten kanssa, ambivalenssi suhteessa hoitavaan aikuiseen

Oranen (2001) on kerännyt taulukkoon perheväkivallan vaikutuksen eri ikäkausina. Hän on jakanut sen viiteen eri osa-alueeseen: käyttäytyminen, emotionaalinen, fyysinen, kognitiivinen ja sosiaalinen. Perheväkivallalle altistumisen vaikutukset ilmenevät näiden kautta.

Perheväkivallalle altistuneet lapset oireilevat monella eri tavoin esimerkiksi iästä ja persoonallisuudesta riippuen. Kotona tapahtuva väkivalta laukaisee usein myös jonkinlaisen kriisitilanteen, joka tuo tapahtumaan lisää painetta. Kriisi on väliaikainen järkytyksen ja hajaannuksen tila, jolle on ominaista yksilön kyvyttömyys selviytyä ongelmanratkaisumenetelmiä käyttämällä. Lapselle väkivallan kohtaaminen tai sen näkeminen on kriisi. (Pojula 2007, 33.)

3.3 Lapsi ja kriisi

Kriisi tarkoittaa käännteentekevää muutosta, ratkaisua, vaarallista taitekohtaa tai mahdollisuutta, jonka aiheuttaa menetys, vaikeus tai uhka (Poijula 2007, 28-29). Yhdenkin voimakkaasti traumaattisen tapahtuman seurauksena kuva elämisen luonteesta ja maailmasta saattaa muuttua. Kokemukset voivat synnyttää myös pelkotiloja, jolloin aiemmin tavallisina pidetyt asiat alkavat aiheuttaa pelkoja. (Poijula 2000, 189-190.) Kriisi yhdistetään äkilliseen muutokseen tai kohtalokkaaseen häiriöön ihmisen elämässä. Kriisi käynnistää aina mielessä sopeutumistehtävän ja herättää paljon erilaisia tunteita. Kriisissä ihmisen aikaisemmat kokemukset ja opitut reaktiot ovat riittämättömiä tilanteen ymmärtämiseen ja sen psyykkiseen hallitsemiseen. Äkilliset ja järkyttävät tapahtumat sekä menetykset vaikuttavat ihmiseen syvästi iästä riippumatta. Apu tapahtuneen ymmärtämiseen ja uusien selviytymiskeinojen oppimiseen varustavat lasta elämässä selviytymiseen ja suojaavat pitkäkestoisilta, elämää rajoittavilta traumaattisilta vaikutuksilta. (Liikamaa 2010.)

Lapsilla on suurin riski joutua myös vakavan trauman uhriksi. Lähes kaikki traumalle altistuneet lapset kokevat jonkinasteisia reaktioita, mutta suurin osa kuitenkin toipuu luonnollisesti. Mitä pienemmästä lapsesta on kyse, sitä tärkeämpää on lapsen arjessa mukana olevien läheisten rooli. Kriisiauttamisessa on aina lähtökohtana terveyden edistäminen, selviytymisen tukeminen ja häiriöiden ehkäisemistä korostava kriisipsykologinen malli. Kriisiprosessissa on erilaisia vaiheita, jotka useimmat kriisissä olevat kokevat. Traumaattisen kriisin vaihemallissa erotetaan sokin, reaktion, lähityöskentelyn ja integraation vaiheet. Eri vaiheet eivät välttämättä erotu selkeästi ja ovat usein päällekkäin. Sökkivaihe tarkoittaa ensimmäisiä hetkiä järkyttävän tapahtuman jälkeen. Sökkivaiheessa ihmiset käyttäytyvät hyvin yksilöllisesti: jotkut huutavat ja itkevät, toiset lamaantuvat ja seuraavat sivusta ymmärtämättä tapahtunutta ja kolmannet toimivat rauhallisesti ja tehokkaasti huolehtien välttämättömistä asioista. Sökkivaiheessa mieli suojautuu asioilta, joita se ei vielä pysty ottamaan vastaan ja tiedostamaan. (Poijula 2007, 32 - 33; Liikamaa 2010.)

Tapahtuneen käsittely ja sureminen alkaa reaktiovaiheessa, jolloin tapahtuneen merkitys tiedostetaan ja tunteet nousevat pintaan. Mielialat vaihtelevat ja traumaattinen kokemus tulee uniin ja mieleen jatkuvasti. Lapset reagoivat hyvin voimakkaasti, jolloin pelkotilat saattavat nousta pinnalle. Suru on olennaisin osa reaktiovaihetta. Kriisi etenee reaktiovaiheesta läpityöskentelyyn, jonka alkaminen vaihtelee viikosta kuukauteen tai jopa vuoteen. Tässä vaiheessa ihminen alkaa suuntautua tulevaisuuteen sen sijaan, että keskittyisi traumaan ja menneisyyteen. Traumaattisen kriisin viimeinen vaihe on

integraatio. Vaihe on jatkuva, kun ihminen kokee menneisyyden tapahtuman pysyvänä arpena, joka ei kuitenkaan estä läheistä suhdetta elämään. Traumaattisten kokemusten sulattelu vaatii paljon psyykkistä työtä, sillä lapsi voi kokea vihan, pelon ja avuttomuuden tunteita uudelleen. (Poijula 2007, 35 - 36.)

Traumaattisena kriisinä pidetään tilannetta, jossa ulkopuolinen tapahtuma uhkaa ihmisen turvallisuutta joko fyysisesti tai psyykkisesti. Väkivalta perheen suhteissa tuottaa kaikille osapuolille traumakokemuksia. Lapsen aika -projektin mukaan väkivaltakokemukset ja niihin liittyvät traumaattiset kriisit nähdään kehityksellisinä riskitekijöinä. Lasta suojaavat tekijät ryhmitellään usein kolmeen kokonaisuuteen: lapsen ominaisuuksiin, perheen sisäisiin tekijöihin ja ulkopuolisen verkoston toimintaan. Empatiakyky, sisäisen toiminnan kontrolli, älykkyys, sosiaaliset taidot sekä huumorintaju ovat lapsen selviytymistä tukevia ominaisuuksia. Hyvä ja lämmin suhde vanhempaan on perheeseen liittyvistä tekijöistä keskeisin. Tutkimusten mukaan merkityksellisiä tekijöitä perheen ulkopuolella ovat tukevat ihmissuhteet sekä menestyminen koulussa tai muussa toiminnassa kodin ulkopuolella. Väkivallasta huolimatta lapsi saattaa kokea suhteen äitiin hyvänä: äiti kuuntelee ja ymmärtää hänen kokemuksiaan sekä pystyy tarjoamaan riittävästi suojaa. Tällöin äiti on lapsen ja traumaattisten tilanteiden välillä tukena niin, etteivät traumat iske lapseen koko voimalla. Kriisin aikoihin lapsi voi olla kiukkuinen, itkuinen ja ärtynyt. Lisäksi lapsi voi olla sulkeutunut ja vetäytyä usein yksikseen. Pienen lapsen kehitys saattaa näyttää pysähtyvän tai jopa taantuvan. Lapsen leikkejä seuraamalla voidaan saada vihjeitä siitä, miten lapsi voi perheen kriisin keskellä. (Oranen (toim.) 2001, 26 - 27.)

Kun lapsi muuttaa äitinsä kanssa turvakotiin, eroaminen toisesta vanhemmasta ja mahdollisista sisaruksista on lapselle kriisi. Lapsi saattaa tuntea itsensä hylätyksi siirtyessään uuteen ja vieraaseen paikkaan, jossa on hän tapaa täysin uusia aikuisia ja lapsia. (Viittala 2003, 4.) Vaikka turvakodissa äiti on aina lapsen mukana, niin silti kotiin jää isä. Usein lapsi kantaa huolta ja ikävöi isäänsä, kun hänet äkillisesti erotetaan vanhemmastaan. Lapsen saattaa olla hyvin vaikea ymmärtää turvakotiin muuttamiseen johtaneita tapahtumia. Lapsi on monin tavoin ristiriitaisessa tilanteessa, sillä lapsi saattaa olla loputtoman lojaali vanhempiaan kohtaan. Hän on saattanut kehittää selviytymistapoja, joiden oikea ymmärtäminen ja tulkinta ovat turvakodissa välttämättömiä. Hän saattaa reagoida vaikeaan tilanteeseen psyykkisillä oireilla sekä ilmaista hätänsä puhumisen sijaan toiminnallisesti. Lapsi saattaa käyttäytyä tavalla, jota ympäristön on vaikea kestää. Lapsi kokee aina jonkinlaista syyllisyyttä siitä, mitä on tapahtunut. (Häkkinen 2000, 104 - 105.)

4 Aiemmat tutkimukset

Perheväkiväkivaltaa kokeneita lapsia ja heidän tunnistamistaan on tutkittu paljon ja eri näkökulmista. Lähimpänä aiheitamme on Hannele Forsbergin (2002) Lapsen aika -projektin tutkimukset lasten asiakkuudesta ja kokemuksista turvakodissa. Tutkimuksessa käy ilmi, että lapsille väkivaltaongelma näyttäytyy ennen kaikkea emotionaalisena kipuna. Mielenkiintoinen havainto tulee esiin lasten auttamisen kohdalla, sillä parhaita tuloksia on saatu, kun ensiapuluonteista kriisityön ideaa on venytetty pidemmäksi ja intensiivisemmäksi terapeutiksi työskentelyksi. Osalle lapsista on todettu kuitenkin riittävän ensiapuluonteinen kokemusten kuuleminen ja selviytymistä auttava visiointi. Tärkeää on myös varmistaa, että lapsi saa muista auttavista organisaatioista kantavia suhteita ja että arkielämään liittyvä sosiaalinen verkosto on olemassa. (Forsberg 2002, 82 - 83.)

Riina Karjalainen (2006) on tutkinut pro gradu -tutkielmassaan perheväkivaltaa kokeneen äidin ja lapsen suhdetta turvakodin lapsityöntekijöitä haastatteleamalla. Tutkimuksesta käy ilmi, että lapset kokevat erityisesti pelkoa, turvattomuutta ja suurta hätää, kun he ovat joutuneet todistamaan väkivaltatilannetta. Pelko liittyy myös vanhemman menetykseen. Väkivallalla on myös taipumusta periytyä sukupolvelta toiselle. Esimerkiksi jo ala-asteikäisillä pojilla on tutkimuksissa havaittu olevan naisia halventavia näkemyksiä. Lapsiin kohdistuvaa vakavaa fyysistä väkivaltaa tulee tutkimuksen mukaan harvoin esille turvakodissa. Läpsimistä ja tukkapölyä on sen sijaan ilmennyt jonkin verran. Esille nousivat myös sukupuoliset eroavuudet perheväkivaltaan reagoidessa. Tytöt reagoivat vetäytymällä ja omiin oloihinsa pakenemalla, kun pojat taas purkavat pahaa oloaan aggressiivisella käytöksellä ja häiriökäyttäytymisellä esimerkiksi koulussa. Lapset oireilevat usein kotitilannettaan myös selittämättömillä vatsa- ja päänsäryillä. Myös nukkuminen voi jäädä vähäiseksi riitojen tai painajaisten takia. (Karjalainen 2006, 35,39 - 40, 46).

Monikulttuuristen perheiden lasten kokemuksia ensi- ja turvakodista on tutkittu teoksessa Kotitalossa koko maailma (1999). Lähteenmäki (1999) kertoo artikkelissaan Maahanmuuttajalapsi turvakodin asiakkaana huomanneensa työssään monien maahanmuuttajalasten kieltävän tai torjuvan perheväkivallan. Lapsi kieltää väkivaltatapahtumiin liittyvät tosiasiat ja vaikutukset. Turvakodeissa maahanmuuttajaperheistä tai kahden kulttuurin perheistä tulevat lapset oireilevat pahaa oloaan yleensä häiriökäyttäytymisellä. Lisäksi masennus, apatia ja itsetuhokäyttäytyminen ovat yleisiä oireita. Haastetta lisää myös kulttuurierot ja kieliongelmat lapsen ja turvakodin henkilökunnan välillä. (Lähteenmäki 1999, 50 - 51.)

5 Opinnäytetyön toteutus

5.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten oireilu kriisissä näkyy perheväkivaltaa kohdanneiden monikulttuuristen lasten elämässä heidän asuessaan Turvakoti Monassa sekä minkälaista tukea lapset tarvitsevat työntekijöiden kokemusten perusteella.

Oireilua ja tarvittavaa tukea tarkastellaan seuraavien kysymysten kautta:

- Miten perheväkivaltaa kokeneet monikulttuuriset lapset oireilevat kriisissä asuessaan turvakodissa työntekijöiden näkökulmasta?
- Minkälaista tukea lapset tarvitsevat?

5.2 Narratiivinen tutkimusote

Narratiivisen lähestymistavan näkemykset vaihtelevat eri tieteissä. Yhteisenä tekijänä on kuitenkin näkemys elämän rakentumisesta tarinoina sekä kiinnostus yksittäisen ihmisen ainutkertaiseen tapaan kokea, ajatella ja toimia. Ihmisten kokemuksia voidaan pitää tarinoina, joita eletään ja joita kerrottaessa muotoillaan aina uudelleen. Pohtiesaan tapahtunutta ihminen kertoo itselleen ja muille eri tilanteissa erilaisia tarinoita, jotka voivat avata uusia näkökulmia tai kätkeä entisiä. Tämän myötä ihminen alkaa elää tarinansa mukaan. (Aaltola & Valli 2007, 230.) Matti Hyvärisen (2006,4) mukaan kertomuksia on erilaisia varsinkin kerronnallisesta tutkimuksesta puhuttaessa. Erilaisia kertomustyyppisiä ovat esimerkiksi koko elämän kattava elämäkertä, pienet tai suuret kertomukset viime aikojen kokemuksista tai vaikka televisiouutisten tarina.

Narratiivinen eli tarinamuotoinen lähestymistapa tuo esiin kokonaisvaltaisen ajatuksen ihmisen maailmassa olemisesta kokemuksiin kietoutuneena. Kokemuksen käsite on tutkimuksessa keskeinen. Kerrottujen tarinoiden ajatellaan kuvaavan ihmisen kokemusmaailmaa. Kokemuksia kuvatessa, ne kerrotaan tavallisesti tarinamuodossa. Narratiivi on yksi ihmisen tärkeimmistä ajatusvälineistä, jonka avulla luodaan järjestystä inhimillisten kokemusten kaaokseen ja tehdään epätavalliset asiat ymmärrettäviksi sekä jäsennetään omaa menneisyyttä. Narratiivi on faktojen jälkeinen luonnos, jossa kertoja saa määrittää omasta näkökulmastaan monenlaiset tapahtumat suhteessa kerrottavan henkilön elämään. (Fay 1996, 190; Perttula & Latomaa 2009, 201.)

Narratiivisessa tietämisen tavassa korostuu mahdollisuus ymmärtää maailmaa vähitellen muuttuvana ja juonellisena tarinana, jossa etsitään yhteyttä tapahtumien välille. Pyrkimyksenä on elämänkaltaisuus ja vahva todentuntuus. Narratiivit ovat siis kertovia tarinoita, jotka esittävät todellisten ja keksittyjen tapahtumien kulkua sekä metaforien

käyttöä. Kertomusten avulla kokemukset ja tapahtumat voidaan tehdä ymmärtämisen lisäksi myös muistettaviksi ja toisten kanssa jaettaviksi. Ihmisen kertomukset kerääntyvät tavallisesti oman minän ympärille muodostaen enemmän tai vähemmän yhtenäisen kokonaisuuden, elämäntarinan. (Aaltola & Valli 2007, 234.)

Kertomisen kautta halutaan ymmärtää sekä hallita menneisyyttä. Ihmisten identiteetti rakentuu suuresti kertomuksina ja kertomukset suuntaavat ihmisiä tulevaisuuteen. Kertomus on tietämisen muoto, joka on ihmisen tärkeimpiä välineitä ajallisuuden ymmärtämisessä. Kertomus on kommunikaatiota ihmisten välillä, sillä kertomalla jaetaan ja tehdään ymmärretyksi kokemuksia ja luodaan luottamusta. Kertomukset jäsentävät eettistä paikkaamme maailmassa. Nämä kaikki tekevät tarinan tutkimisesta erittäin mielenkiintoisen. (Hyvärinen 2006,1.)

Oman toiminnan pohdinta, reflektio, on ihmisen perustavanlaatuisen ominaisuus. Vaikka tarinoiden kerronta on ennen kaikkea persoonallisen ja ammatillisen kasvun väline, se on samalla myös tutkimusmetodi. (Aaltola & Valli 2007, 230.)

5.3 Tutkimusmenetelmän valinta ja aineistonkeruu

Opinnäytetyössämme käytimme narratiivista työtapaa, joka lukeutuu laadullisten tutkimusmenetelmien sarjaan. Narratiivisuus tutkimuksessa viittaa lähestymistapaan, joka kohdistaa huomion kertomuksiin tiedon rakentajana ja välittäjänä. (Heikkinen 2010, 143.)

Otimme yhteyttä turvakotiin ensiksi sähköpostitse ja sovimme ajankohdan, jolloin käymme esittäytymässä ja kertomassa opinnäytetyöstämme. Ensimmäisessä tapaamisessa paikalla oli vain yksi työntekijä, jolle kerroimme opinnäytetyöstämme. Samalla jätimme muille työntekijöille kirjallista tietoa ja ohjeet haastattelua varten. Kävimme sähköpostikeskustelua vierailumme jälkeen ja sovimme haastatteluajankohdan eräälle iltapäivälle, jolloin kaikki työntekijät olisivat paikalla. Haastattelimme paikalla olevia kolmea työntekijää heidän työpäivänsä aikana. Olimme antaneet etukäteen haastattaville lomakkeen, jonka kysymyksiin toivoimme saavamme vastauksia. (liite 2.)

Haastattelimme kolmea Turvakoti Monan työntekijää. Työntekijät olivat koulutuksiltaan sosionomi, sosionomi-diakoni ja yhdellä heistä ei ollut sosiaalialan koulutusta, mutta hänellä on pitkä työhistoria alalta. He olivat työskennelleet Turvakoti Monassa 2-4 vuotta. Tarkoituksenamme oli haastatella kaikkia turvakodin neljää työntekijää, mutta yksi heistä ei ollut paikalla sovittuna ajankohtana, emmekä tavoittaneet häntä sähköpostitse jälkikäteen. Nauhoitimme haastattelut ja litteroimme ne heti seuraavien päivien aikana.

5.4 Narratiivit aineistonkeruumenetelmänä

Kertojan näkökulma on narratiivisen suuntauksen lähtökohta. On tavoitellumpaa ymmärtää yksilön ainutlaatuinen näkökulma kontekstissaan kuin todistaa joidenkin asioiden paikkansapitävyys tarkistamalla muista lähteistä. Narratiivisessa näkökulmassa kontekstin käsite on monimerkityksinen ja tarina kuuluu tiettyyn sosiaaliseen struktuuriin, aikaan ja paikkaan. Inhimillisten kokemusten tutkiminen on kuitenkin ongelmallista, koska toisen ihmisen kokemuksia ei voida tavoittaa sellaisenaan, vaan erillisten kuvausten kautta, jotka sisältävät aikaisemmin koetun tulkintaa. Narratiivisessa tutkimuksessa kohteeksi tulevat kertomukset. Kokemuksen kuvauksina ne eivät ole fiktiota, vaan niihin suhtaudutaan ihmisten kokemuksina, eli ne ovat kertojille tosia. (Perttula & Lehtomaa 2009, 198, 201.) Savukoski (2008, 53) muistuttaa, että juuri kokemusten ja muistojen tutkimiseen ja jäsentämiseen ihminen tarvitsee narratiivista ajattelua. Haastattelu on hyvä tutkimusväline juuri silloin, kun kyse on tällaisesta subjektiivisen tiedon hankinnasta.

Narratiivi on useimmiten myös ajallinen kokonaisuus, jossa tarinalla on alku, keskikohta ja loppu ja jonka keskeinen osa on juoni. Juoni yhdistää tapahtumat toisiinsa inhimillisten syiden ja seurausten ketjuksi. Tarinan luonteenomaisin aikamuoto on imperfekti, sillä kerrotut tapahtumat ovat jo tapahtuneet. (Savukoski 2008, 53.)

Narratiivisessa tutkimuksessa tehdään sisällöllisesti ja metodologisesti monenlaista tutkimusta, joten ei voida sanoa yksimielisesti, mitä narratiivinen tutkimus on. Tutkijan valitsemat käsitteet ja metodit ohjaavat tutkimuksen radallensa. Narratiivinen aineisto on joko suullisesti tai kirjallisesti esitettyä kerrontaa. (Perttula & Lehtomaa 2009, 202.) Tutkielmamme on narratiivinen eli keräsimme aineistomme haastatteluina tarinamuodossa. Mielenkiintomme kohdistuu kerrottuihin tarinoihin, eikä narratiivisiin ajatteluprosesseihin sinänsä. Tarkastelemme narratiivisten kertomusten kautta, miten työntekijät näkevät lasten oireilevan kriisissä ja millaista tukea lapset tarvitsevat kriisin käsitelyyn.

Narratiivisessa tutkimuksessa painotetaan tutkimuksen sosiaalisen kontekstin tärkeyttä. Tällöin korostetaan luottamuksellisen vuorovaikutuksen syntymistä haastattelijan ja haastateltavan välillä sekä tutkijan ja kertojan panosta tuotettavaan tarinaan. Haastattelijan persoonallisuus onkin yksi tärkeimmistä tekijöistä narratiivisessa tutkimuksessa. (Perttula & Lehtomaa 2009, 199.)

Narratiivisessa haastattelussa ajatuksena on, että tutkija muotoilee kysymykset niin, että vastaukset saadaan kertomuksina. Haastateltavalle annetaan tilaa kertoa tarinoita tai sitten tutkija pyytää haastateltavaa suoraan kertomaan kertomuksia. Tutkijan ky-

symysvalinnat ohjaavat keskustelua eri suuntiin, esimerkiksi faktoihin, mielipiteisiin tai selityksiin. Narratiiviset haastattelut voivat olla hyvin erityyppisiä aihepiiristä riippuen. (Hyvärinen & Löyttyniemi 2005, 189 - 191.)

Halusimme myös saada työntekijät ajattelemaan enemmän lapsen kohtaamista ja refleктоimaan omaa toimintaansa lasten kanssa, koska kaikki työntekijät tekevät lapsityötä. Aaltonen ja Valli (2007,230) toteavat, tarinoiden kertominen on ennen kaikkea persoonallisen ja ammatillisen kasvun väline. Haastattelujen avulla työntekijät pääsivät refleктоimaan omaa osaamistaan sekä tapaansa toimia lasten tukena.

5.5 Aineiston analyysi

Narratiivisuudella viitataan tutkimuksessa aineiston hankinnan lisäksi analyysitapaan. Aineiston hankinnassa on siksi tärkeää saada ihmiset kertomaan hyvin vapaasti oman tarinansa. Aineiston analyysimenetelmä voidaan jakaa karkeasti narratiivien analyysiin ja narratiiviseen analyysiin. (Perttula & Laitomaa 2009, 200.)

Käytimme tutkielmassamme pääasiassa narratiivien analyysiä joka korostaa paradigmaattisen tiedon perinnettä, jolloin huomio kiinnitetään narratiivien jäsentämiseen sisällön mukaan. Narratiivien analyysissä kerättyä tarinallista aineistoa käsitellään kokonaisuutena ja kertomuksista pyritään löytämään tapaustyyppisiä, kategorioita, piirteitä tai teemoja kvalitatiivisen tutkimuksen tapaan. Tarinat luokitellaan ja jäsenellään aineistosta löydettyjen rakenteiden sekä tutkimuskysymysten kannalta keskeisten aiheiden mukaisesti. Tämän jälkeen aineisto jäsenellään teemoittain. Narratiivisen analyysin tarkoituksena on taas luoda uusi kertomus aineiston kertomusten perusteella. Kertomus pyrkii tuomaan aineiston kannalta keskeiset teemat esille. (Heikkinen 2010,149; Savukoski 2008, 71.)

Aloitimme keräämämme aineiston tarkastelun lukemalla litteroituja haastatteluja. Käsittelemme aineistoamme alussa kokonaisuutena ja luimme aineiston läpi monta kertaa, jotta pystyisimme näkemään selvästi, mitkä teemat nousivat selkeimmin esille. Tämän jälkeen luokittelimme aineiston tutkimuskysymysten sekä tarinoista vahvasti nousseiden teemojen pohjalta neljään erilliseen osaan, jotka muodostavat yhdessä uuden tarinan. Olemme analysoineet aineistomme pääosin narratiivien analyysin menetelmää käyttäen, mutta olemme soveltaneet myös osia narratiivisesta analyysistä.

Opinnäytteessämme kiinnitämme huomiota tarinoiden temaattiseen sisältöön emmekä siihen, miten asiat on ilmaistu tai painotettu. Aineiston analyysi rakentuu tarkasti haas-

tateltavien kertomusten pohjalta. Tarkoituksemme ei ole tuoda esiin yksittäisten lasten tarinoita kokonaisuudessaan vaan nostaa esiin eri teemojen kautta keskeiset aiheet.

Sitaatteja on niin sanotusti puhdistettu, eli aineistostamme on poistettu tauot ja epämääräiset äänet. Olemme myös poistaneet joitakin kokonaisia ja puolikkaita lauseita, koska ne eivät olleet tarpeellisia ja niiden poistaminen selkeytti tiedon saantia. Merkki (...) tarkoittaa, että välistä on poistettu joitain lauseita. Jotta haastateltavia ei tunnistettaisi, olemme muokanneet tunnistavimman murren sanat ja aksentit kirjakieleksi. Lisäksi muutama tarina on samankaltaisuuden vuoksi yhdistetty yhdeksi tarinaksi.

6 Kertomus lasten kriisin kaaresta

Nostamme tuloksista esiin neljä eri teemaa, jotka muodostavat yhdessä uuden tarinan. Tarina alkaa siitä, miksi ja miten turvakotiin on saavuttu. Tarinan keskikohta muotoutuu lasten kriisin oireista ja loppu tuen tarpeesta, joka on jaettu saatuun ja kaivattuun tukeen. Tarina on koottu kolmen turvakodin työntekijän kymmenestä kertomuksesta, jossa käsitellään lapsia turvakodissa.

6.1 Oireilun taustalla

Lapset tulevat turvakotiin äitinsä kanssa ja useimmilla heistä on myös sisaruksia mukana. Fyysinen väkivalta äitiä kohtaan on yleisin syy turvakotiin hakeutumisella, vaikka usein myös lapset ovat joutuneet väkivallan uhreiksi. Useimmiten lapset ovat todistaneet väkivaltatilanteita ja pelänneet sen seurauksia.

Törmäsimme monenlaisiin tapauksiin esimerkiksi eräs 7-vuotias poika joutui isäpuolensa henkisen väkivallan kohteeksi. Yksi perhe taas tuli turvakotiin, koska äiti epäili, että isä on käyttänyt tytärtään seksuaalisesti hyväksi. Perheen äiti oli ottanut yhteyttä poliisiin, josta neuvottiin tulemaan turvakotiin. Väkivaltaa äitiä kohtaan ei ollut, mutta parisuhhteessa kaikki ei tuntunut olevan hyvin.

Seuraavassa katkelmassa väkivalta on kohdistunut vain äitiin ja isän välit lapsiin ovat pysyneet hyvinä. Poika ikävöi isäänsä jatkuvasti.

”No tulee mieleen semmoinen koululainen, kun he äidin ja sisarusten kanssa tulivat turvakotiin. Sillä pojalla oli aivan kauhea ikävä sitä isää koko ajan. Väkivaltaa oli ollut äitiä kohtaan mutta niitten lasten kanssa se pärjäsi hyvin se isä.”

Seuraavassa katkelmassa äiti ja poika ovat tulleet turvakotiin lastensuojelun kautta, koska isä oli hyvin väkivaltainen fyysisesti, henkisesti ja taloudellisesti molempia kohtaan. Isä oli äidin mukaan lyönyt lasta naamaan, läpsinyt, töninyt sekä lyönyt lasta myös esineillä. Lapsi oli myös joutunut todistamaan isän väkivaltaista käyttäytymistä äitiä kohtaan: isä oli muun muassa heittänyt äidin seinälle ja heidän välillä oli ollut myös rajua sanallista riitelyä. Lopuksi isä oli heittänyt heidät molemmat ulos ilman kenkiä. He olivat saaneet soitettua lopulta apua läheltä kotia.

”Minulla tuli mieleen sellainen olisiko se ollut 4-5-vuotias poika, tuli äidin kanssa lastensuojelun kautta turvakotiin. Siellä kotona oli erittäin vakavaa väkivaltaa fyysistä, henkistä, taloudellista ja kohdistu myös siihen lapseen eli äitiin ja lapseen molempiin (...) Äidin kertoman mukaan isä oli lyönyt lasta naamalle, läpsinyt, töninyt ja olisikohan siinä ollut ihan jotain remmillä tai jollain esineellä lyömistä selkään ja nähnyt aika vakavaa väkivaltaa mitä isä teki äidille eli ihan kunnon hakkaamista ja tavaroiden paiskimista ja äiti oli lentänyt seinille ja semmoista tosi rajua muutakin huutamista ja muuta. He olivat myös olleet yön vai oliko se ollut pidempääkin pois asunnosta, kun mies oli heittänyt ulos rappukäytävään ilman sukkia ja kenkiä muistaakseni oli vielä talvi eli ne oli sitten värjötellyt siellä ja sitten saaneet apua. Siinä lähellä oli joku semmoinen paikka pikku baari vai oliko se R-kioski mihin äiti oli vienyt ilman kenkiä ja sieltä oli soitettu apua.”

Työntekijä kertoo seuraavassa sitaatissa perheestä, joka saapui turvakotiin vastaanotokeskuksesta. Perheeseen kuului äiti ja kolme lasta. Mies oli ollut väkivaltainen vain äitiä kohtaan. Perhe oli kotoisin sodan keskeltä Irakista. Isä ja lapset olivat hyvin traumatisoituneita kotimaansa tapahtumista.

”Turvapaikkahakija perheestä, äiti ja 3 lasta tuli meille turvakotiin vastaanotokeskuksesta (...) Niillä oli aika rankat taustat ja mies oli äitiä kohtaan todella väkivaltainen mutta ei lapsia kohtaan (...) Isä oli todella traumatisoitunut sodasta, et sitä kautta niin kun (...) Ja lapsilla oli kanssa sotatrauma. He olivat tulleet Irakin sodasta ja olivat olleet auton kyydissä ja oli kaahattu ympäriinsä, kun niitä on ammuttu ja tällöisiä kaikkia kokemuksia.”

Sotatraumat ovat melko yleisiä turvapaikanhakijoilla. Lasten mieliin tulee usein muisto- ja traumaattisista tapahtumista. Pienetkin palaset tapahtuneesta tunkeutuvat tietoisuuteen ilman, että lapsi kykenee hallitsemaan sitä. (Dyregrov, 1994, 130)

6.2 Oireilu

Turvakodissa lapset oireilevat yleisemmin kahdesta syystä: perheväkivallan tai kotoa pakenemisen aiheuttamasta kriisistä. Kriisit eivät sulje toisiaan pois, mutta usein toinen tulee selvemmin näkyviin lapsen käyttäytymisessä. Kertoessamme kriisin oireista tai oireilusta tarkoitamme näitä molempia kriisejä. Turvakodissa asuvien lasten oireilu näkyy voimakkaimmin heti alussa, kun perhe saapuu turvakotiin. Tilanne on silloin kriittisin: kotoa on lähdetty yllättäen uuteen ympäristöön ilman isää ja edessä on paljon uusia ihmisiä. Lisäksi äiti kärsii kriisistä. Lasten oireilussa tulee esille runsaasti traumaattisen kriisin shokki- ja reaktiovaiheiden oireita. Oireita ovat muun muassa aggressiivinen käyttäytyminen, huutaminen, raivoaminen, itkeminen, itsetuhoisuus, syrjään vetäytyminen, lamaantuminen, sulkeutuminen, unettomuus ja ylireippaus. Seuraavassa tarinassa työntekijä kertoo pojasta, joka oli aluksi hyvin hiljainen ja syrjäänvetäytyvä. Vähitellen poika alkoi kuitenkin käyttäytyä hyvin aggressiivisesti lähinnä äitiään kohtaan.

”Lapsi kun tuli niin oli aluksi hyvin sellainen hiljainen, semmoinen vetäytyvä oikeastaan äidin helmoissa pyöri, mutta sitten oli siinä jo aistittavissa semmoista ehkä niin kun lievää aggressiivisuutta äitiä kohtaan. (...) Tämä lapsi oli koko ajan se oikeastaan mitä enemmän tuli päiviä niin sitä enemmän huomasi siinä pojassa miten aggressiivinen tämä poika oli, pelkästään oikeastaan tälle äidille mutta jonkin verran myös ehkä työntekijöille. Oli läpsimistä, huutamista ja äitiä kohtaan varsinkin hakkaamista, puremista ja todella aggressiivista käytöstä. (...) Minä en oikeastaan saanut mitään kontaktia siihen lapseen sinä aikana kun se oli täällä, vaikka yritin että luetaan kirjaa, piirretään tai otan lapsen kiinni ja saada katsekontaktin niin se oli ihan mahdotonta. Se oli koko ajan semmoinen vähän autistinen joka liikkuu ja jonka pää liikkuu koko ajan siis semmoinen, että on ihan niin kun jossakin muualla. (...) Se vaan hakkasi äitiä ja yritti purra ja oli semmoinen hyvin levoton koko ajan mutta se oli aika semmoista jatkuvaa ja en minä huomannut, että siinä olisi ollut joku erikoistilanne tullut mikä olisi laukaissut sitä millään lailla.”

Työntekijä kertoo tytöstä, jonka oireet tulivat turvakodissa vahvasti esiin, sillä tyttö itki paljon ja kosketteli sukupuolielimiään jatkuvasti. Työntekijät havaitsivat tytön myös raapivan ja satuttavan itseään sukupuolielimistä.

”Tyttö reagoi silleen, että itki aika paljon ja kosketteli itseensä koko ajan alapäästä, joko niin kun hakkasi tai raapi, yritti raapia tuolta sisältä yleensä mutta joka tapauksessa käsi oli koko ajan tuolla alapäässä ja muuten oli aika sellainen huomionhakuinen keltä tahansa täältä mutta erityisesti tietenkin äidiltään.”

”(...) Tyttö yritti raapia sieltä, niin minä satuin paikalle ja kysyin siltä lapselta, että sattuuuko sinne tai kutittaako siellä joku tai osaatko sanoa, niin se sano minulle vaan, että se kutisee sieltä sisältä ja se itki tosi kovaa ja yritti tunkea kättä sinne sisälle.”

Seuraavassa kappaleessa työntekijä kertoo pienestä pojasta, joka kertoi tietyissä tilanteissa, miten isä oli häntä satuttanut. Pojan isä oli lyönyt poikaa haarukalla monta kertaa kämmenselkään ja pojalle tuli tämä aina mieleen, kun hänellä oli haarukka kädessä.

”Pojan piti minulle monta kertaa kertoa, kun aloittivat esimerkiksi syömään, kun hänelle oli tullut mieleen ja hän kysyi tiedätkö mitä isä tekee? hän otti haarukan ja teki toiselle puolelle ”näin näin näin” (Näyttää käsillä, että lyö haarukalla kämmenselkään monta kertaa). Se oli niin syvällä hänessä.”

Kolmessa viimeisessä tarinassa lasten oireilusta esille nousee selvästi kriisi kotoa pois lähtemisestä. Lapsilla on ikävä isää, kotia, omaa huonetta ja omia tavaroita. Eräät sisarukset pelkäsivät työntekijöitä ja heidän oli tosi vaikea tottua heihin. (On vaikea sopeutua turvakotiin, jos siellä työskentelevät ihmiset pelottavat). Seuraavassa tarinassa tyttö ikävöi kotiaan ja tuttuja asioita, mutta tuo esiin myös sen, kuinka hyvä on olla, kun äiti ei itke ja on turvallista. Lapsi kärsi unettomuudesta ja kaipasi äidiltä läheisyyttä sekä turvaa.

”Tyttö oli alusta kokoajan puhumasta tästä, että missä isä on, minä kaipaen häntä ja haluan mennä takaisin kotiin. Omat lelut, oma huone, kaikkea muuta ja samaan aikaan hän oli kertomasta että, täällä on niin hyvä, se on niin rauhallista äiti ei itke ja näin. Se oli näin, että fifti fifti jonain hetkenä hän haluaa ja kaipaava isää, toisena hetkenä hän muistaa, miten kauheaa se oli. Hän pitkään ei nukkunut normaalisti ja oli koko ajan äidin sylissä. <ei halunnut olla missään muualla, mutta pikkuhiljaa hänkin rauhoittui.”

Seuraavassa kohdassa kuvataan sitä, miten poika ikävöi turvakodissa isäänsä itkien ja saaden raivokohtauksia. Pojan käytös oli ajoittain uhkaavaa ja hänen oli vaikea hallita tunteitaan. Tämä purkautui esimerkiksi esineitä paiskomalla. Lapsi oli turvakodissa myös itsetuhoinen ja sulkeutunut. Kouluun hän taas lähti ylireippaasti.

”Pojalla oli aivan kauheaa ikävä sitä isää koko ajan ja se sai semmoisia aivan kauheita raivareita. (...) Hän itki aina sitä et sillä on niin ikävä ja oli sillä semmoista että hän syytti äitiä paljon. (...) Ja hän yritti tehdä itsemurhan, yritti hypätä parvekkeelta alas ja minä menin siihen väliin ja se yritti karata.

(...) Mutta sitten hän oli kauhean niin kun ylireipas sinne kouluun kulkemaan. (...) Vaikka oli vähän semmoinen lukkiutunut, ettei halunnut mitään piirtää tai tämmöistä. (...) Oli kauhea ikävä ja se huusi ja potki siellä raivosi niin että nakasi jotakin puhelintakin seinään. Minun mielestä äidin kanssa oli sellaisia yhteenottoja.”

Seuraavassa kohdassa työntekijä kertoo sisaruksista, jotka pelkäsivät ihmisiä turvakodissa. Aluksi he olivat hyvin ujoja ja sulkeutuneita eivätkä ottaneet kontaktia keneenkään.

”Lapset kun he tulivat, niin he pelkäsivät ihmisiä, siis ihan selvästi tai ainakin meitä. He olivat ihan semmoisia tiedättekö, kun sinut säilytetään, niin silmät suurenee ja he olivat koko ajan sen näköisiä et he pelkäävät ja eivät puhuneet mitään. He olivat ihan koko ajan äidin takana ja helmoissa ja jos sinä puhut tai jotain muuta niin he menivät ihan järkyttyneiksi ja hyvä ettei itkeneet. Muistan, että ne lapset olivat todella pelästyneen näköisiä koko ajan. (...) Ajan kanssa ne rupesivat leikkimään leluilla sillä aikaisemmin ne ei leikkinyt eikä mitään, ei millään lailla ottanut kontaktia, he istu vaan hiljaa ja oli ihan niin kun haamuja.”

6.3 Saatu tuki

Turvakodin ensisijainen tehtävä on antaa äideille ja lapsille turvallinen ympäristö. Turvakotiin asettumisen jälkeen perheen tilanne kartoitetaan, eli minkälaista apua äiti ja lapset tarvitsevat selvitäkseen tapahtumista. Lasten avun tarve käy ilmi heidän käyttäytymisestään. Aluksi työntekijät tarkkailevat lasten käyttäytymistä, jonka jälkeen he vastaavat lasten tarpeisiin joko itse tai ohjaamalla lapsia turvakodin ulkopuolisiin palveluihin. Eräs turvakodin poika sai apua esimerkiksi koulusta, kun työntekijät ottivat yhteyttä kouluun ja kertoivat tilanteesta. Myös päiväkotitodettiin eräessä tapauksessa hyväksi tueksi lapselle, koska siellä lapsi sai olla muiden ikäistensä kanssa, jolloin elämässä säilyi jotain entisellään. Jo turvallinen ympäristö auttaa pieniä lapsia pääsemään eteenpäin. Seuraavassa tarinassa lapset kävivät äitinsä kanssa vastaanottokeskuksen psykologilla. Tulos oli hyvä. Lisäksi turvakodin työntekijät tukivat lapsia olemalla läsnä ja näyttämällä, että heihin voi luottaa. Työntekijät tukivat myös äitiä jaksamaan lasten kanssa.

”Siellä vastaanottokeskuksessa he kävivät psykologilla ja siellä seurattiin lapsia ja miten tämä niiden tilanne eteni. En tarkalleen tiedä, mitä ne siellä teki las-

ten kanssa, mutta siellä he kävivät äiti ja lapset vastaanotolla ja siellä kanssa ne psykologit huomasi, että se käytös muuttui. (...)”

” (...)Toi yks toinen työntekijä oli meillä silloin töissä, hän yritti tehdä töitä niiden lasten kanssa, ihan semmoista olemista. He olivat niin pelästyneitä, niin ruvettiin totuttelemaan, että niiden kanssa istuttiin siellä niiden huoneessa, istuttiin ja tuijoteltiin toisiamme. (...) Lapset tottuivat läsnäoloon ja sitten pikku hiljaa lelujen ja kirjojen kautta ruvettiin ottamaan kontaktia. Mutta heidän oli pakko ensiksi tottua meihin ja siihen, että me ollaan siinä ja ei olla mitään pahoja ihmisiä vaan ollaan hyviä ihmisiä, eikä tehdä mitään paha. Ja tietenkin kun äidin kanssa meillä oli hyvät välit, et välillä halattiin ja lapsetkin näki, että se suhde oli hyvä, niin totta kai ne sitten kanssa uskalsi pikku hiljaa luottamaan. Käytiin yhdessä ulkona ja tavallaan vietettiin yhdessä aikaa, että se luottamus syntyy (...)”

”(...) Mutta me sitten taas tavallaan tuetaan äitiä ja yritettiin neuvoa, miten kannattaa toimia ja niin kuin sillä tavalla. Totta kai hän oli itsekin aika järkyttynyt, et siinä tavallaan meillä täällä näin pyritään tukemaan sitä äitiä siinä, että hän jaksaa olla niiden lasten kanssa.”

Seuraavassa tarinassa työntekijät ohjasivat äitiä puhumaan tapahtuneista heille eikä lapsille, jotta lapset eivät koko ajan ajattelisi tapahtunutta. Työntekijät pyrkivät normalisoimaan lasten arkea: käytiin ulkona, leikittiin ja tehtiin muita normaaleja asioita lasten kanssa. Äidille hankittiin ulkopuolista apua, jotta hän saisi energiaa lasten tukemiseen.

” (...)Sitten kun tämä äiti rupesi tajuamaan, että jos hänellä on tarvetta keskustella, niin työntekijän kanssa vain. Lapsia yritettiin tavallaan normalisoida arkeen käymällä ulkona, leikkiä ja käydä uimassa ja mitä tahansa tämmöistä. Et se niin kun, ettei ne ole missään asunnossa vaan ja kaikki pyörii tapahtuneen ympärillä. Niin siinä sitten tosiaan kanssa lähti paremmaksi, ja se tyttö lopetti sen hakkaamisen ja raapimisien (...)”

” (...) Mutta he saivat kyllä meiltä sitten tukea ja sitten äiti sai totta kai meiltä apua ja äiti hommattiin sitten SOS-kriisikeskukseen, josta hän sitten sai apua ja kävi vielä erikseen yksityisellä psykiatrilla ja kyllä äiti oli myös sekaisin pitkän aikaa, että tavallaan hänellä ei riittänyt energiaa auttaa niitä lapsia. Niin sen takia oli hyvä, että he olivat täällä.”

Seuraavassa työntekijä kertoo äidistä, joka vei lastaan päiväkotiin. Turvakodin työntekijä koki tämän todella tärkeäksi tueksi lapselle, koska päiväkodissa lapsilla on ystäviä ja päiväkodin työntekijät tukena. Tästä syystä turvakodissa kannustetaan äitejä viemään lapsiaan päiväkoteihin ja kouluihin.

”Minusta sekin auttoi, kun usein päivisin se lapsi oli lastenhoidossa. Jossakin Jakkomäessä siellä on joku puisto, minne voisi mennä lapset ja äidit yhdessä, ja lapset ovat siellä muutaman tunnin erikseen ja sitten äiti tulee ja ollaan taas yhdessä. Minusta se oli aika hyvä, kun usein lapset ovat aina äitiensä kanssa, eivätkä käy päiväkodissa ja koko ajan samat naamat ja samat paikat. Se ei ole hyvä. Kun lapsi pääsee johonkin ryhmään, missä omat kaverit ja samanikäiset lapset ovat ja muut tädit tai miehet. Se tekee hyvää lapsille, siksi meillä on monta kertaa tehty tätä työtä, että me otamme yhteyttä sosiaalityöntekijään, että lapsille järjestetään kuljetus kouluun. Sekin on hyvä.”

6.4 Apu jota jäätin kaipaamaan

Työntekijöillä oli paljon kokemuksia siitä, että terapeutin avun saanti pienelle lapselle on hyvin vaikeaa. Tässä kohtaa työntekijät kaipasivat lapsityöntekijää turvakotiin. Kaivatulla työntekijällä olisi psykologian koulutus ja kokemusta lasten kanssa tehdystä terapeutista työstä. Koska asiakkaat asuvat turvakodissa usein vain muutaman kuukauden, lapsille on pitkien jonojen vuoksi lähes mahdoton saada terapeutista apua turvakodin ulkopuolelta.

Työntekijät turhautuvat ennen kaikkea siitä, että selvästi kriisissä olevalle lapselle ei saada minkäänlaista apua. Esimerkkitapauksessa lapsen kanssa on käyty useissa eri lääkäreissä, joissa häntä ei suostuttu tutkimaan eikä ohjaamaan mihinkään muuhun hoitoon. Poliisista tai SOS-kriisikeskuksesta ei myöskään ollut apua.

”Vaikka lapsi kävi lääkäreillä ja yksityisillä lääkäreillä ja näin, mutta sitten just kun lapsille ei anneta sellaista terapiaa, niin siihen ei saatu sitten oikeastaan mitään apua, vaikka kävi monta kertaa lääkärissä, niin he eivät ottaneet siihen kantaa varsinaisesti (...) Sitten tätä jatku siis tätä samaa oireilua, niin minä soitin sitten lastenlinnaa ja lähin hänen kanssaan sinne päivystykseen. Lääkäri ei ollut suostunut ottamaan mitään testejä, en tiedä mistä syystä (...) Me yritettiin tosiaan saada tyttö lastenlinikalle monta kertaa ja lastensuojelu yritti saada apua lapselle, mutta eivät he saaneet apua (...) Ja yhden kerran minä lähetin heidät Mehiläiseen ihan lastenlääkärille, josta pyydettiin lähetettä lastenlin-

naan, joka on erikoistunut erilaisiin tapauksiin ja he olisivat siellä ehkä osanneet auttaa. Vaikka siellä ei suoranaisesti tehdä lasten kanssa töitä, ne olisi osannut antaa äidille ohjeita, miten toimia lasten kanssa tällaisessa tilanteessa. Myöskään tämä yksityislääkäri ei suostunut kirjoittamaan sitä lähetettä ja niin he eivät sitten saaneet apua – luultavasti johtuen tästä perheen asemasta täällä Suomessa.

(...) Minä otin yhteyttä kyllä poliisiinkin. Yritin sieltäkin selvittää ja sitten SOS-kriisikeskuksen kautta ja oman lääkärin kautta neuvolaan, mutta mistään sitä apua ei saatu (...) ”

”Minun mielestä se lapsi olisi tarvinnut semmoista, että olisi joku ammattihminen, niinkö jonkun vaikka taideterapian keinoin tai mitä tahansa käyttävätkin (...) Pitäisi saada enemmän semmoista henkistä apua tai jotakin (...)

Työntekijä kertoo seuraavassa kappaleessa pienen pojan psykologin avun tarpeesta. Avun saaminen oli kuitenkin mahdotonta muun muassa pitkistä jonoista johtuen. Työntekijän kokemuksen mukaan terapeutista apua on muutenkin hyvin vaikea saada lapsille.

”Se oli aika pieni poika, ja minun mielestä se lapsi tarvitsi jotain apua. Minusta jotain psykologin apua tai jotain sellaista. Minä voin kertoa, että ei ole niin helppoa saada jotain palvelua lapsille, kun lapset ovat äidin kanssa turvakodissa. Me yritimme monta kertaa saada esimerkiksi lastenpsykologille tai jollekin vastaavalle aikaa ja melkein aina sanottiin, että on niin pitkät jonot, että se voi kestää monta kuukautta.”

7 Tulosten tarkastelu ja yhteenveto

Tulosten ensimmäisessä osassa kerrottiin turvakotiin päätyneiden syyistä. Kolmessa tarinassa syyinä oli fyysinen väkivalta äitiä kohtaan. Muutamassa oli fyysistä ja henkistä väkivaltaa sekä äitiä että lasta kohtaan. Turvakotiin hakeuduttiin myös lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäilyn takia ja lasten joutuessa todistamaan perheväkivaltaa.

Toisessa kohdassa esiin tulivat lasten kriisin oireet. Miten lapset reagoivat perheväkivaltaan ja turvakotiin muuttoon. Aineistosta kävi ilmi, että Turvakoti Monassa lasten kriisin oireet näkyvät suurimmalla osalla lapsista huutamisena, itkuisuutena ja muunlaisina voimakkaina reaktioina. Useat lapset reagoivat kriisiin olemalla sulkeutuneita ja vetäytymällä yksikseen. Kaikilla tarinan lapsista esiintyi levottomuutta, ja suurimmalla osalla

leikki-ikäisistä oli havaittavissa lisäksi aggressiivisuutta. Puolilla tarinoiden lapsista esiintyi pelkoja ja yliaktiivisuutta. Muutamilla lapsilla pelon tunteet nousivat voimakkaasti pinnalle ja he olivat vihaisia läheisilleen. Monella lapsella havaittiin olevan suuri huoli äidistään tai isästään.

Myös muita kriisin oireita havaittiin aineiston avulla: lamaantumista, käyttäytymishäiriöitä, ahdistuneisuutta, syömishäiriöitä, uniongelmia, vaativuutta, takertuvaisuutta ja tunteiden hallinnan heikentymistä. Lisäksi joillekin lapsille tuskalliset tunteet ja traumaattiset kokemukset nousivat voimakkaana esille.

Kolmannessa kohdassa tarkasteltiin lasten saamaa tukea turvakotijakson aikana. Tulosten mukaan työntekijät tukevat pääsääntöisesti äitejä siinä, että he jaksavat olla lastensa tukena myös kriisin keskellä. Työntekijät ovat läsnä lasten arjessa ja pyrkivät normalisoimaan arkea sekä luomaan lapsiin luottamussuhteen, jotta lapset voivat olla turvallisien mielin turvakodissa. Lasten kanssa käydään ulkona, leikitään ja keskustellaan. Useissa tarinoissa pienten lasten kohdalla turvakodin antama tuki ja turva oli riittävää. Näissä tapauksissa lasten havaittiin selvästi voimaantuvan. Joissakin tapauksissa turvakodin tuki ei riittänyt ja lapsia ohjattiin ulkopuolisiin palveluihin. Ulkopuolista tukea saatiin esimerkiksi koulusta tai päiväkodista. Yksi lapsi kävi myös psykologilla äitinsä kanssa.

Tulosten neljännessä eli viimeisessä osassa esiin nousi lapsille osoitettujen palveluiden vaikea saatavuus tai niiden puute. Työntekijät tuntevat turhautumista, koska kriisissä oleville lapsille on vaikea saada varsinkin psykologista apua. Joissakin tapauksissa myös viranomaisten asenne vakavaa asiaa kohtaan tuntui työntekijöistä välinpitämättömältä.

Aiheessamme poikkeavaa aikaisempiin tutkimuksiin on, että Turvakoti Mona on Suomen ainoa vain maahanmuuttajille tarkoitettu turvakoti. Opinnäytteessämme emme kuitenkaan lähteneet etsimään eroja suomalais- ja maahanmuuttajalasten välillä, vaikka näitä havaittiin monissa tarinoissa. Lasten taustoissa maahanmuuttajuus nousi esille sota- traumojen ja vastaanottokeskuksesta tulon myötä. Lasten oireilu oli hyvin tyypillistä traumatisoituneille kriisissä oleville lapsille, eikä monikulttuurisuus niinkään tuonut oireiluun uusia piirteitä. Olimme kuitenkin odottaneet, että maahanmuuttajuus ja monikulttuurisuus olisivat nousseet aineistosta enemmän esille.

Haastatteluissa kysimme työntekijöiltä oliko heillä yhteistä kieltä lapsen kanssa. Vastaus oli aina myönteinen, vaikka kieli saattoi olla suomen kielen lisäksi venäjä, ranska, ruotsi tai arabia. Yhteinen kieli on hyvin tärkeää lasta tukiessa ja sen puuttuminen on yleisesti turvakodeissa suuri haaste.

8 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyömme on kvalitatiivinen tutkimus, jonka tarkoituksena oli selvittää työnteekijöiden näkökulmia havaituista oireilusta Turvakoti Monassa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineistosta ei pidä tehdä suoria päätelmiä yleistettävyyttä ajatellen. Ajatuksemme oli, että tutkimalla riittävän tarkasti yksittäisiä tapauksia saadaan näkyviin parhaiten se, mikä on olennaista ja mitkä asiat toistuvat usein. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään kuvaamaan tutkittavaa asiaa mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi ym. 174 - 176 ja 157.)

Valitessamme tutkimus- ja analysointimenetelmää pohdimme tarkasti, miksi kyseiset menetelmät soveltuvat opinnäytetyöhömmе. Tutustuimme niiden periaatteisiin noudattaaksemme luotettavaa toimintaa tutkimusprosessissa. Koko tutkimusprosessin aikana arvioimme yhdessä tutkimuksen luotettavuutta ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Pyrimme tutkimuksen pätevyyteen kuvaamalla tarkasti kaikkia tutkimuksen eri vaiheita sekä noudattamalla laadullisen tutkimuksen periaatteita. Toimintamme perustuu rehellisyyteen koko prosessin ajan. Opinnäytetyössämme keräsimme tutkittavan aineiston haastattelemalla. Aineiston luotettavuutta parantaa se, että haastattelut nauhoitettiin. (Vilkkа 2005, 161.)

Eettistä ongelmaa kuvataan polttavaksi, kun pureudutaan ihmisen elämään ja yksilökohtaiseen kokemukseen. Otimme aineistonkeruussa ja sen käsittelemisessä huomioon vaitiolo- ja salassapitovelvollisuudet. Ratkaisimme eettisen ongelman kertomalla tutkittaville etukäteen tunnistettavuudesta, vapaaehtoisuudesta sekä siitä, että julkaisemme heidän kertomuksensa ilman tunnisteita. Kerroimme tutkittaville osoitetussa saatekirjeessä opinnäytetyön käyttötarkoituksesta, toimintatavastamme ja painotimme tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta. Haastateltavia oli vain pieni otos. Tarinoiden perusteella tutkittavien tunnistaminen voi olla mahdollista esimerkiksi työtovereiden kesken, mutta tunnistaminen yleisellä tasolla onkin paljon epätodennäköisempää. (Palmrooth & Nurmi 1996, 94.)

Esitettiin ja analysoitiin aineisto miten tahansa, tutkija valikoi ja pelkistää aineiston rikkautta. Tulkinnassa ja esityksessä on aina viime kädessä esillä tutkijan ääni, ja tämä on tärkeää tunnustaa. (Hänninen 1999, 34.) Tutkijan arvot vaikuttavat tutkimuskohteen tulkintaan, eikä niistä voi sanoutua irti. Perinteisessä mielessä ajatellen objektiivisuutta ei voi saavuttaa (Hirsjärvi ym. 2008, 157). Kontekstistaan irrotettuna kertomuksella on periaatteessa loputon määrä oikeita tulkintoja. Tutkijan eettinen velvollisuus on pyrkiä muodostamaan tulkintansa siten, että tarinan ”omistaja” voi tunnustaa ja tunnustaa sen omakseen. (Hänninen 1999, 32.) Kun pohdimme tutkimukseen liittyviä valintoja, pyrimme tiedostamaan taustalla vaikuttavat asenteet ja arvot, jotta saisimme

opinnäytetyöstämme luotettavan, koska koko tutkimusprosessi perustuu luotettavuuteen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi perustuu koko tutkimusprosessin teon eri vaiheisiin ja luotettavuuden tärkein kriteeri on tutkija itse. Olennaisinta on, että tutkija arvioi luotettavuutta jatkuvasti jokaisen tekemänsä valinnan kohdalla ja perustaa toimintansa rehellisyyteen koko tutkimusprosessin ajan. (Vilkka 2005, 158 - 160.)

Pyrimme juuri luotettavuuden takia kuvaamaan tekemäämme aineiston analyysiä mahdollisimman tarkasti. Aineiston analyysin kuvaamme vaihe vaiheelta ja perustelemme tehtyjä valintoja, jotta prosessi tulee lukijalle näkyväksi. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) Lisäksi liitteenä on kyselylomake, jotta näkyväksi tulee myös käytetty aineistonkeruutapa. Tulosten luotettavuudesta kertoo se, että tutustuimme huolella saatuihin vastauksiin ja kuljetimme niitä analyysin eri vaiheiden rinnalla, jotta tuotetussa tyypittelyssä ja tyyppitarinoissa säilyi työntekijän ääni. Pyrimme esittämään analyysin tulokset mahdollisimman tarkasti, samalla tavoin kuin työntekijä on ne itse sanonut. Kuten laadullisissa töissä yleensä, on tässäkin opinnäytetyössä kyse kokemusten kuvaamisesta, ei niinkään kovan faktan tavoittelusta. Tämän vuoksi tutkimustuloksiimme tulee suhtautua sen mukaisesti. Tulokset ilmentävät tiettyjen työntekijöiden kokemuksina. Tulokset eivät ole sellaisenaan yleistettävissä koskemaan kaikkien turvakodissa asuvien lasten oireilua, koska kokemukset ovat aina subjektiivisia.

Opinnäytetyön tutkimusaineiston käsittelyssä noudatimme hyvän tieteellisen käytännön periaatteita ja näin ollen aineiston tuloksia ei väärennetty tai muutettu, vaan esitettiin tarkasti ja juuri niin kuin ne on saatu haastateltavilta. Pidimme kiinni tutkimuksen tarkasta raportoinnista läpi prosessiin, suunnitelmasta tutkimuksen tuloksiin asti. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 132 - 133.)

9 Pohdinta

Matkamme lasten turvakotijaksoon tarinan kautta oli mielenkiintoinen mutta raskas. Ei ole helppo kuunnella kokemuksia jossa lapsia on kohdeltu huonosti ja he kärsivät. Raskainta siinä oli kuitenkin se, ettei aina löydy apua tai sitä ei vain saada. Vaikka aineisto koostuu vain kymmenen lapsen tarinasta, saimme näkyviin kaikki yleisimmät kriisin oireet ja enemmänkin. Tutkielmamme niin kuin opinnäytetyöt aina, varsinkin kvalitatiiviset, eivät ole yleistettävissä. Mutta se silti tarkoita etteivätkö nämä tarinat olisi yleisiä, sekä suomalaisten että maahanmuuttajalasten kohdalla.

Saimme lasten kriisin oireet esiin mielenkiintoisesti narratiivisen tiedonkeruun avulla. Tuen tarpeeseen vastaaminen toi esille työntekijöiden osaamisen ja aktiivisuuden vastoin heidän omia käsityksiään. Ulkopuolisen avun vaikeus tuli meille vähän yllätyksenä. Pitkät jonot ja odottaminen on toki tiedossa, mutta psykiatrisen hoidon puute kriisissä oleville lapsille tuntui kohtuuttomalta. Onneksi pienille lapsille yleensä riittää se tuki ja turva, mitä turvakodin työntekijät pystyvät antamaan.

Jo opinnäytetyömme alussa, kun aiheemme ei vielä ollut muovautunut, olimme päättäneet kohdistaa tutkielmamme lapsiin. Työntekijöiltä tuli aluksi vastauksia, etteivät he tee lapsityötä ja ettei heillä ole lapsityöntekijää tällä hetkellä. Meille myös ehdotettiin, että tekisimme opinnäytteemme mieluummin aikuisiin liittyen. Pidimme kiinni aiheesta ja aloimme kasata aihetta lasten ympärille, mutta kuitenkin keräämällä aineiston haastatteleamalla työntekijöitä. Toinen meistä on tehnyt harjoittelun Turvakoti Monaan, joten meillä oli tieto siitä, etteivät työntekijöiden väitteet lapsityön puuttumisesta olleet täysin tosia. Valitsimme aineistokeruumenetelmäksemme narratiivisen haastattelun, jotta työntekijät voisivat kunnolla palata lasten turvakotiaikaan, ja muistella täysivaltaisesti millainen tämä lapsi oli, miten hän oireili ja millaista tukea hän tarvitsi. Viimeisessä kohdassa ajatus kääntyi automaattisesti siihen, millaista tukea työntekijät antoivat lapsille.

Työntekijöillä ei ollut mitään vaikeuksia kertoa kaikesta, mitä he olivat tehneet lasten kanssa ja miten he olivat auttaneet lapsia sopeutumaan turvakotiin. Lasten oireilun tunnistamisen kautta työntekijät, ilman suurempia metodeja, vastasivat kuitenkin lasten tarpeisiin ja tukivat heitä täysivaltaisesti myös äitejä tukemalla. Narratiivisella haastattelulla saimme työntekijät peilaamaan omaa työtään lasten tuen tarpeisiin. Emme tietenkään sulje pois lapsityöntekijän tarpeellisuutta ja tarkkoja menetelmien käyttöä, vaan halusimme poistaa tai muokata ajatusta siitä, ettei Turvakoti Monassa tehdä lapsityötä.

Ennen tiedonkeruuvaihetta olimme hieman epävarmoja valinnoistamme ja pohdimme, saammeko tarpeeksi materiaalia, jotta pääsemme vastaamaan tutkimuskysymyksiin.

Olimme valmistautuneet haastatteluihin hyvin ja olimme sopineet, että haastattelemme kaikki työntekijät saman päivän aikana. Olimme tehneet haastattelurungon, jonka toimitimme työntekijöille hyvissä ajoin ennen haastatteluja. Haastattelurungon tarkoituksena oli, että työntekijät tietäisivät etukäteen, minkälaista tietoa toivoimme heidän sisällyttävän tarinoihinsa ja, että kysymykset tukisivat heitä haastattelutilanteessa. Kaikilla oli haastattelurunko mukana, mutta kukaan ei havaintojemme mukaan tilanteessa sitä tarvinnut. Haastatteluissa osasimme tehdä tarkentavia kysymyksiä hyvin. Olimme ajatelleet, ettemme saa kaikkea tarvittavaa tietoa ensimmäisellä kerralla ja olimme varautuneet ottamaan yhteyttä haastateltaviin myöhemmin. Saimme haastatteluista kuitenkin irti sen tiedon mitä halusimmekin. Jälkeenpäin pohdimme haastattelurungon hyödyllisyyttä haastateltaville ja koemme, ettei haastattelurunko välttämättä palvellut haastateltavia vaan enemmänkin meitä haastattelijoita. Koemme, että tiedonkeruu oli laadullisesti onnistunut.

Itse haastattelutilanteet olivat luontevia ja työntekijät kertoivat avoimesti tarinoita asiakkaistaan. Meille jäi tunne, että haastateltavat olivat rehellisiä ja kykenivät pohtimaan myös omia ammatillisia heikkouksiaan. Uskomme, että työntekijät pystyivät pelaamaan omaa työtään. Koska heidän työnsä on niin hektistä, he saivat hetken keskittyä turvakodissa asuviin lapsiin, sillä yleensä huomio kiinnittyy aikuisiin.

Koemme, että saimme paljon tarpeellisista tietoa opinnäytetyöhömmme kaikilta haastateltavilta. Itse tiedonkeruuta emme kokeneet haasteelliseksi. Työntekijät eivät olleet pohtineet tarinoita etukäteen yhdessä, vaikka olimme sitä ehdottaneet. Opinnäytetyömme aihe oli heille tuttu ja narratiivisuuden kautta he saivat kertoa vapaasti haluamiansa tarinoita, jolloin haastateltavat ehtivät prosessoida koko lapsen kaarta turvakodissa. Koimme, että narratiivisuus oli hyvä tiedonkeruumenetelmä opinnäytetyöhömmme.

Opinnäytetyöprosessi oli haastava. Narratiiviseen analyysiin ei ole selviä valmiita kaavoja, joten materiaaliin syventyminen ja metodin ymmärtäminen vei meiltä paljon aikaa. Analysoinnin kanssa jouduimme pohtimaan pitkään, kuinka rakennamme opinnäytetyömme ja miten saamme tulokset selkeästi esiin. Analyysivaihe vei meillä eniten aikaa ja jouduimme laajalti tutustumaan kirjallisuuteen ja sisäistämään paljon uusia asioita.

Jouduimme läpi prosessin palaamaan kirjallisuuteen ja sisäistämään narratiivisen lähestymistavan aina uudelleen ja uudelleen. Läpi prosessin meille tuli haasteita narratiivisuuden kanssa ja koimme epävarmuutta alussa valitsemaamme aineistonkeruumenetelmää kohtaan, mutta lopulta olimme tyytyväisiä.

Haastattelut toivat meille paljon materiaalia lasten oireilusta ja lasten tuen tarpeista turvakoti jakson aikana. Lasten oireilu ja tuen tarve tuli hyvin esiin tarinoissa ja opinäytetyömme kannalta tulokset vastaavat hyvin tutkimuskysymyksiimme.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tutkia narratiivisesti naisten polkua turvakotiin lastensa kanssa ja heidän toiveitaan tulevaisuudesta. Mielenkiintoista olisi myös kohdistaa katse naisiin, joiden lapset on kaapattu. Mietimme suunnitteluvaiheessa paljon aiheemme eettisyyttä ja siksi valitsimme työntekijöiden näkökulman. Tuntui kohtuuttomalta alkaa haastattelemaan kriisissä olevia ihmisiä – varsinkin ensikertalaisina.

Lähteet

Kirjat

Alitolppa- Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Dufva, V. 2001. Mikä lapsella hätänä? Perheväkivalta koulun henkilöstön näkökulmasta. Helsinki: Nykypaino Oy.

Dyregrov, A. 1994. Katastrofipsykologian perusteet. Tampere: Vastapaino

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. painos. Tampere: Vastapaino.

Fay B. 1996. Contemporary Philosophy of Social Science. Oxford: Blackwell Publishing.

Forsberg, H. 2002. Lasten asiakkuudet ja kokemukset turvakodissa: arviointitutkimus Lapsen aika -projektista. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Hartikainen, M., Lähteenmäki, M. & Ojuri, A. 1999. Kotitalossa koko maailma Mixeri-maahanmuuttajaprojektin kokemuksia ensi- ja turvakodeissa. Helsinki: Nykypaino Oy.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Heikkinen, H 2010. Narratiivinen tutkimus - todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: R PS- kustannus.

Häkkinen, P 2000. Lasta suojaavat yhteisöt. Teoksessa Jari Sinkkonen & Päivi Pihlaja (toim.) Ulos umpikujasta, miten auttaa tunnehäiriöistä lasta? Helsinki: WSOY

Hyvärinen, M., Löyttyniemi, V. 2005. Kerronnallinen haastattelu. Teoksessa Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. (Toim.) Haastattelu tutkimustilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino. Tampere.

Kiviniemi, K. 2010. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Jyväskylä: R PS- kustannus.

Ojuri, A. 2000. Naisiin kohdistuva väkivalta Suomessa. Toimittanut Paula Alkio. Helsinki: Väestöliitto.

Paavilainen, E. 1998. Lasten kaltoinkohtelu perheessä. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Paavilainen, E. & Pösö, T. 2003. Lapset, perhe ja väkivaltatyö. Porvoo: WSOY.

Perttula, J. & Latomaa, T. (toim.). 2009. Kokemuksen tutkimus merkitys-tulkintaymmärtäminen. 3. painos. Tampere: Juvenes Print.

Poijula, S. 2008. Lapsi ja kriisi selviytymisen tukeminen. 2.painos. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Latvia: Livonia Print

Satka, M., Karvinen-Niinikoski, S., Nylund, M. & Hoikkala, S. 2005. Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsinki: Palmenia-kustannus.

Palenia- kustannus. Savukoski, M. 2008. Vapaaksi anoreksian kahleista narratiivinen tutkimus selviytymispolusta. Rovaniemi: Lapin yliopistopaino.

Söderholm, A., Halila, R., Kivitie-Kallio, S., Mertsola, J. & Niemi, S. 2004. Lapsen kaltoinkohtelu. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vartia, M., Bergbom, B., Giorgiani, T., Rintala-Rasmus, A., Riala & Salminen, S. 2007. Monikulttuurisuus työn arjessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.

Vilka, H. 2005. Tutki ja Kehitä. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Raportit

Karjalainen, R. 2006. Toiveena rauhallien ja turvallinen elämä - Analyysi perheväkivaltaa kokeneen äidin ja lapsen suhteesta. Helsingin yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos.

Krug, Etienne G., Dahlberg, Linda L., Mercy, James A., Zwi, Anthony B. & Lozano Rafael. (toim.) 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa - WHO:n raportti. Suomentanut Salomaa, E. Lääkärin sosiaalinen vastuu ry & Terveysten edistämisen keskus ry. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Liikamaa, P. 2010. Kriisi. Suomen mielenterveydenseuran SOS-Kriisikeskus. 4. painos. Raisio: Newprint Oy.

Monika-Naiset Liitto ry. Turvakoti Monan perehdytyskansio 2009.

Oranen, M. (toim.) 2001. Perheväkivallan varjossa, raportti lapsikeskeisen työkehittämisestä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30. Helsinki: Nykypaino Oy.

Internetlähteet

Hyvärinen, M. 2006. Kerronnallinen tutkimus.

http://www.hyvarinen.info/material/Hyvarinen-Kerronnallinen_tutkimus.pdf

Luettu 24.10.2012.

Monika-Naiset Liitto ry. <http://www.monikanaiset.fi>

Luettu 16.4.2012.

Mannerheiminlastensuojeluliitto. Iivonen, E. 2006. Lapsi, perhe ja viranomaisen vastuu.

http://www.mll.fi/ajankohtaista/kannanotot_ja_lausunnot/?x41070=43367

Luettu 22.5.2012.

Keränen, E. 2010. <http://www.terveysuomi.fi/fi/julkaisu/13278>

Luettu 22.5.2012.

Liitteet

Liite 1. Saatekirje

Hei!

Olemme kaksi sosionomi (AMK) -opiskelijaa Laurea - ammattikorkeakoulusta. Teemme opintoihimme kuuluvaa opinnäytetyötä tavoitteenamme valmistua Joulukuussa 2012. Toteutamme opinnäytetyömme Turvakoti Monassa. Opinnäytetyön tarkoitus on kuvata, minkälaisia kriisin oireita perheväkivaltaa kokeneilla monikulttuurisilla lapsilla on heidän asuessaan Turvakoti Monassa työntekijöiden näkökulmasta sekä minkälaista tukea lapset tarvitsevat kriisin käsittelyyn.

Opinnäytetyömme on laadullinen tutkimus, johon keräämme tietoa haastattelemalla narratiivista menetelmää käyttäen. Haastattelut toteutetaan syyskuun ja lokakuun aikana 2012. Haastattelu kestää maksimissaan tunnin. Haastattelut nauhoitetaan ja myöhemmin vastaukset puretaan. Haastatteluista käytämme vain tutkimuskysymyksiemme kannalta tarvittavaa tietoa. Haastattelunauhat ja tekstit hävitetään tiedon analysoinnin jälkeen ja kaikki haastatteluista saatu tieto käsitellään luottamuksellisesti. Valmiista tutkimuksesta ei käy ilmi haastateltavien henkilöllisyys.

Ystävällisin terveisin,

Kaisa Laine & Siiri Järvinen

Liite 2. Haastattelurunko

Taustatiedot: Minkä ikäinen olet? Mikä olet koulutukseltasi? Montako vuotta olet työskennellyt Turvakoti Monassa?

Tarinassa on aina alku- keski- ja loppuosa, joten mieti yksittäisen lapsen koko aikaa turvakodissa.

Miten hän saapui turvakotiin? Millaisessa tilassa hän oli? Mitä hän oli kokenut?

Miten hän vietti aikaansa turvakodissa? Miten hän yleensä käyttäytyi?

Oliko lapsessa nähtävissä kriisin oireita? Millaisia?

Millaista apua lapsen katsottiin tarvitsevan? Miten ohjaajat toimivat hänen kanssaan?

Mihin palveluihin hänet ohjattiin? Oliko äiti hänen tukenaan?

Tapahtuiko lapsessa mitään muutosta ajan kuluessa? Mihin ja millaisella mielellä lapsi lähti turvakodista?